

TYRNÄVÄN KUNNAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI- SUUNNITELMA

2019 – 2022

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	3
2	LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN KASVUOLOJEN JA HYVINVOINNIN TILA.....	5
2.1	Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa.....	5
2.2	Lasten ja nuorten hyvinvointi Tyrnävällä.....	6
2.3	Hyvinvoinnin indikaattorit.....	12
3	LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT NEUVOLAPALVELUT	16
3.1	Neuvolatyö	16
3.1.1	Äitiysneuvola.....	16
3.1.2	Lastenneuvola.....	16
4	VARHAISKASVATUS, ESIOPETUS JA PERUSOPETUS	17
4.1	Varhaiskasvatus.....	17
4.2	Esiopetus.....	17
4.3	Perusopetus	18
4.4	Lukio-opetus.....	19
4.5	Opiskeluhoito.....	19
4.5.1	Koulukuraattori.....	20
4.5.2	Terveyskeskuspsykologin palvelut.....	20
4.5.3	Kouluterveydenhuolto	20
4.6	Oppilaanohjaus	21
4.7	Opiskelun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki.....	21
5	NUORISOTYÖ	22
5.1	Liikuntapalvelut.....	23
5.2	Kirjastopalvelut.....	24
5.3	Kulttuuripalvelut.....	26
5.4	Vapaa sivistystyö.....	27
5.5	Seurakunta ja diakoniatyö.....	28
5.6	Yhdistykset, järjestöt ja säätiöt	28
5.6.1	Aktiiviset kyläyhdistykset.....	29
5.6.2	Urheiluseurat.....	30
5.6.3	4H-yhdistys	31
5.6.4	Mannerheimin lastensuojeluliitto	32
5.6.5	Partiolippukunta Tyrnävän Mustavarikset ry.....	33

6	LAPSIPERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ SOSIAALIOHJAUS JA TYÖ	35
	6.1 Perhekeskus.....	35
	6.2 Palveluohjaus	35
	6.3 Perhetyö ja kotipalvelu.....	35
	6.4 Lastensuojelu.....	36
	6.4.1 Avohuollon asiakkuudet	37
	6.4.2 Lastensuojeluilmoitus.....	37
	6.5 Lastensuojelun tehostettu perhetyö	37
	6.6 Sosiaalipäivystys	38
	6.7 Perheoikeudelliset palvelut/lastenvalvoja.....	38
	6.8 Aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva	39
7	VAMMAISPALVELUT.....	39
8	PÄIHDEPALVELUT	40
9	LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYS- JA PSYKOSOSIAALISET PALVELUT	41
10	VISIO, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET SUUNNITELMAKAUDELLE	41
11	LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN SEURANTA JA ARVIOINTI	46
12	HYVINVOINNIN EDISTÄMISTÄ TUKEVAT SUUNNITELMAT.....	47
	LÄHTEET.....	48

1 JOHDANTO

Kunnan tehtävänä on asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Tehtävää toteutetaan kunnan kaikissa palveluissa. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutuneista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus. (Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki 1326/2010; 12 §). Tyrnävällä laaja hyvinvointikertomus on hyväksytty 12.11.2018 kunnan valtuustossa. Tyrnävän kunnan laaja hyvinvointikertomus sisältää eri ikäryhmien hyvinvointiin liittyvät katsaukset, arvion toteutuneista hyvinvoinnin edistämistoimenpiteistä ja suunnitelman hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Suunnitelmassa ja sen valmistelussa tarkastellaan lasten ja nuorten palveluja kokonaisuutena. Eri toimialat laativat suunnitelman yhteistyönä (THL, viitattu 16.1.2020). Tämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmistuu yhtä aikaa hyvinvointikertomuksen vuosiraportin 2020 kanssa. Tyrnävän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisesta vastaa sosiaali- ja terveystieteiden johtaja yhdessä sivistys- ja hyvinvointijohtajan kanssa. Valmisteluprosessissa ovat mukana sosiaali- ja vammaispalvelujen palvelupäällikkö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, vastaava rehtori, koulu-kuraattori, työ- ja elinkeinosuunnittelija ja muut sidosryhmät kuten kirjasto- ja kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut, seurakunta sekä yhdistykset, järjestöt ja säätiöt.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laajan hyvinvointikertomuksen tavoin kerran valtuustokaudessa valtuustolle laadittava asiakirja ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään osana kuntasuunnittelua. Johtoryhmä hyväksyy lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ennen sivistys- ja hyvinvointi- ja sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan käsittelyä. Lautakunnista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma siirtyy kunnanhallituksen ja valtuuston käsittelyyn. Valtuuston tulee ottaa suunnitelman toteuttaminen huomioon kunkin vuoden talous- ja toimintasuunnitelmassa.

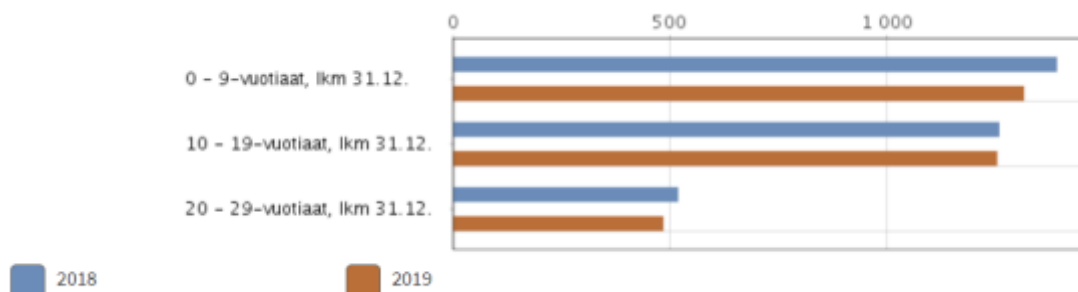
Kuten Tyrnävän kunnan laajassa hyvinvointikertomuksessa (2017 – 2020) on kuvattu, Tyrnävän väestön rakenteen merkittävä piirre on sen nuorten kuntalaisten suuri osuus. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on 31,3%:ia, kun koko maan vastaava luku on 15,8%:ia (Tilastokeskus, 2019). Vuodesta 2017 vuoteen 2019 7-15 vuotiaiden osuus kunnan väkiluvusta on kasvanut hiukan 19,70%:sta 20,70%:iin, kun taas alle kouluikäisten lasten määrä on lähtenyt laskuun samalla tarkastelujaksolla. Muutosprosentti on ollut -9,29 (Sotkanet). Valtakunnallisesti tarkasteltuna alle kouluikäisiä on kuitenkin

huomattavasti enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Lähikunnista vain Liminka menee edelle tässä kehityksessä.

0-6 -vuotiaat, % väestöstä	2017	2018	2019
Tyrnävä	14	13,6	12,7
Pohjois-Suomi	8,9	8,5	8
Koko maa	7,3	7	6,8
7-15 -vuotiaat, % väestöstä	2017	2018	2019
Tyrnävä	19,7	19,7	20,7
Pohjois-Suomi	12,3	12,4	12,5
Koko maa	9,9	10	10,1
16-24 -vuotiaat, % väestöstä	2017	2018	2019
Tyrnävä	9	9,4	8,6
Pohjois-Suomi	11,3	11,2	11,2
Koko maa	10,3	10,1	10

(Lähde: Sotkanet)

16 – 24 -vuotiaiden osuus väestöstä on Pohjois-Suomea ja koko maata pienempi. Tämä saattaa selittyä osaksi sillä, että Tyrnävällä ei ole toisen asteen ammatillista oppilaitosta, jonka vuoksi nuoret muuttavat toisaalle opiskelemaan. August Sahlsten- lukio aloitti Tyrnävällä toimintansa syksyllä 2018. Opetuksesta vastaa Oulun Lyseon lukio. Tyrnävän kunta tarjoaa tilat ja oppilashuollon. Yhteistyössä lukion kanssa toimii Oulun Ammattikorkeakoulu, joka tarjoaa mahdollisuuden biotalouden ja yrittäjyysopintojen liittämiseksi osaksi lukio-opintoja. Tyrnävän kunnan yläkoulussa Kuulammen koululla toimii yrittäjyysluokat ja koko kunnassa on opetuspalveluissa käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma. Moniammatillisesti koottu opetuspalveluiden oppilashuoltoryhmä ja toimivat tukipalvelut ovat pienentäneet koulutuksen ulkopuolelle jäävien määrää vuosittain. Vuonna 2018 koulupudokkaita ei ollut.

Tyrnäväläisten nuorten määrä kymmenenvuotisikäryhmittäin. Lähde: Sotkanet

2 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN KASVUOLOLUT JA HYVINVOINNIN TILA

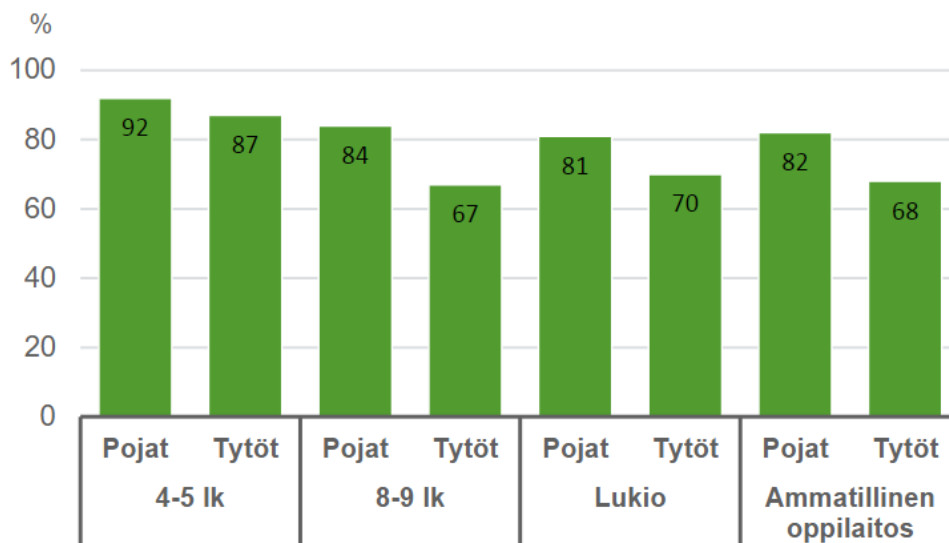
Suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä voi hyvin eri indikaattoreilla mitattuna, mutta pienelle osalle väestöstä on kasautunut hyvinvointia vaarantavia tekijöitä. Kouluterveyskysely tutkii aihealueita: 1) elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys, 2) osallisuus, 3) osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet, 4) harrastukset ja vapaa-aika sekä 5) ystävät ja yksinäisyys (THL, Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019, viitattu 27.1.2020). Koulukyselyyn vastaa perusopetuksen 4. ja 5.luokkaa käyvät lapset ja perusopetuksen 8. ja 9.luokkaa käyvät sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuotta opiskelevat nuoret. Kouluterveyskyselyn 2019 osalta Tyrnävältä ei ole saatavissa vastauksia/tilastoja lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilta nuorilta.

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa

Suurin osa kouluterveyskyselyyn (2019) vastanneista nuorista voi hyvin, viihtyy koulussa ja ovat pääosin tyytyväisiä elämäänsä. Kouluterveyskyselystä tehtiin päälöydöksiä, joiden mukaan:

- Enemmistö 8. ja 9.luokan oppilasta sekä toisen asteen opiskelijoista kokevat, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempiinsa.
- Aiempaa useampi toisella asteella opiskeleva tyttö kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi.
- Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien nuorien humalahakuinen juominen on vähentynyt.
- Pojilla on tyttöjä yleisemmin fyysisen uhan kokemuksia; tytöt kokevat poikia yleisemmin seksuaalista häirintää, väkivaltaa ja väkivaltaa perheessä.
- Tytöt kertovat poikia yleisemmin kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä tai väkivaltaista aikuiselle, mutta pojat saavat tarvitessaan tyttöjä useammin tukea kokemuksiinsa koulun aikuisilta ja palveluista koulun ulkopuolelta.

Elämänsä tyytyväisten lasten ja nuorten osuus sukupuolen ja kouluasteen mukaan vuonna 2019.

2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi Tyrnävällä

Kouluterveyskyselyn 2019 vastauksista nousi esille Tyrnävän osalta etenkin seuraavat asiat:

Tyrnäväläisistä perusopetuksen 4. ja 5.luokkalaisista tytöistä 49,3%:ia ja pojista 52,5%:ia liikkuu vähintään tunnin päivässä, kun vastaavat luvut valtakunnallisesti ovat 36,45%:ia ja 42,6%:ia.

8. ja 9.luokkalaisista tytöistä 13,8%:ia ja pojista 9,6%:ia liikkuu vähintään tunnin päivässä, kun vastaavat luvut valtakunnallisesti ovat 9,7%:ia ja 11,6%:ia.

Tyrnäväläisistä 8. ja 9.luokkalaisista nuorista 24,4%:ia kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajantoimintaa nuorille. Vastaava luku koko maassa on 31,4%:ia.

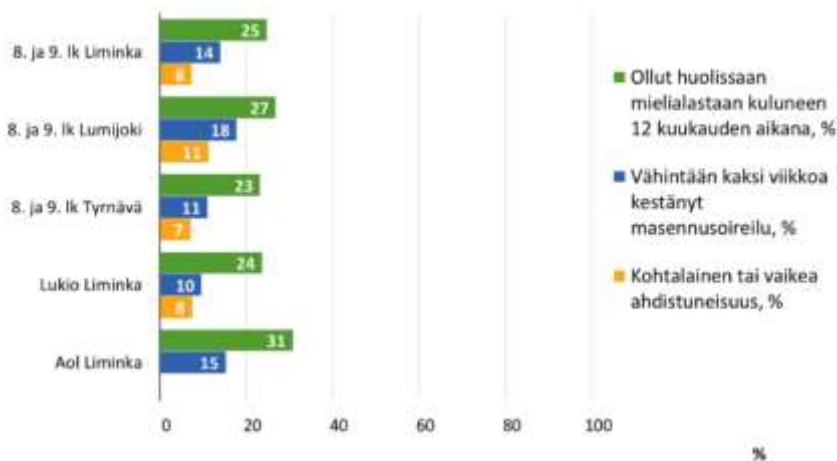
Iso osa (36,8%) saman ikäisistä kokee, että harrastusmahdollisuudet ovat liian kaukana. Vastaava luku koko maassa on 24,5%:ia.

Tyrnävällä 8. ja 9.luokkalaisista harrastaa liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain 28,1%:ia, kun vastaava luku koko maassa on 51,1%:ia.

Koulukiusaamista on kokenut 4. ja 5.luokkalaisista tyrnäväläisistä vastaajista yhteensä 5,2%:ia vähintään kerran viikossa, kun vastaava luku koko maassa on 7,2%:ia. 8. ja 9.luokkalaisista kiusaamista on kokenut vuonna 2019 1,4%:ia, kun vastaava luku vuonna 2017 oli 4,2%:ia. Vastaavat luvut koko maassa ovat 5,5 ja 5,8%:ia.

<p>✓ Tyrnävällä ala- ja yläkouluissa on käytössä Kiva-koulu toiminta kiusaamistapausten käsittelyssä, jossa keskitytään ryhmäytymiseen, kiusaamisen taustoihin, tunnistamiseen ja puuttumiseen.</p>
<p>8. ja 9.luokkalaisista vastaajista 17,6% kokee, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, kun vastaava luku valtakunnallisesti on 12,4%:ia.</p>
<p>Perusopetuksen 8. ja 9.luokkalaisista tytöistä 24,4%:ia ja pojista 9,6% kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi. Vastaavat luvut Pohjois-Pohjanmaalla ovat 25,7 (tytöt) ja 13,5 (pojat) sekä koko maassa 26,8 (tytöt) ja 14,7 (pojat).</p>
<p>Tyrnävällä nuorten yksinäisyys on lisääntynyt vuodesta 2017 vuoteen 2019 muutosprosentin ollessa peräti 45,05%:ia. Tyrnävällä 8. ja 9.luokkalaisista vastaajista 11,1%:ia kokee, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää. Vastaava luku Pohjois-Pohjanmaalla on 8,1 ja koko maassa on 9,1. Tytöt kokevat yksinäisyyttä hiuksen verran enemmän (11,7%) kuin pojat (10,5%).</p>
<p>Yksinäisyyden kokemus on kuitenkin kääntynyt laskuun tytöillä vuosien 2017 ja 2019 välillä. Vuonna 2017 8. ja 9.luokkaisista tytöistä yksinäisyyttä on tuntenut 23,3%:ia, kun vuonna 2019 luku on ollut 16%:ia. Poikien vastaavat luvut ovat 2,7% ja 6,1% eli heillä yksinäisyyden kokemus on kasvanut.</p>
<p>Kouluterveyskyselyn aineistosta nousee esille selvästi mielenterveyden kohentuminen tyrnäväläisillä 8. ja 9.luokkalaisilla verrattuna Pohjois-Pohjanmaan ja koko maahan. Vuonna 2017 10,5%:ia on kokenut kohtaista tai vaikeaa ahdistusta, kun vuonna 2019 luku on ollut 7,2%:ia. Pohjois-Pohjanmaalla vastaavat luvut ovat 10,8 ja 10,4 sekä koko maassa 12,2 ja 12,9.</p>
<p>23%:ia tyrnäväläisistä 8. ja 9.luokkalaisista vastaajista on ollut huolissaan kuluneen 12 kuukauden aikana mielialastaan. 11%:lla vastaajista on ollut vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu. Tyrnävällä mielen hyvinvoinnin ongelmia on hiukan vähemmän kuin lähikunnissa keskimäärin.</p> <p>✓ Tyrnävällä lasten, nuorten ja perheiden moniammatillinen tukeminen on hyvinvointityömme yksi lähtökohdista.</p>

91,9%:ia tyrnäväläisistä 8. ja 9.luokkalaisista kokee, että he ovat saaneet tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta. Luku on parempi kuin koko maassa keskimäärin (88,8%).

84,6%:ia nuorista kokee, että he ovat saaneet tukea ja apua koululääkäriltä lukuvuoden aikana. Pohjois-Pohjanmaalla vastaava luku on 85,9 ja koko maassa 82,4. Koulupsykologin ja koulukuraattorin avusta ja tuesta ei ollut tilastoja saatavilla Tyrnävältä.

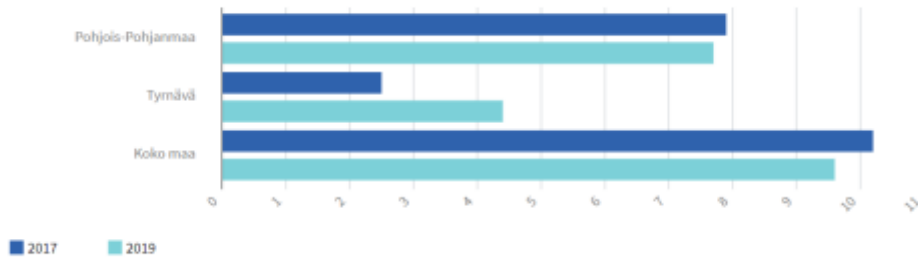
13,5%:ia nuorista on kokenut, etteivät he ole saaneet tukea ja apua opettajalta lukuvuoden aikana. Vastaavat luvut Pohjois-Pohjanmaalla ovat 16,3 ja koko maassa 18,4

Aamupalan ja koululounaan syömättä jättäminen huolestuttavat. 24%:ia 4. ja 5.luokkalaisista tyrnäväläisistä ei syö aamupalaa joka arkiamu. Vastaava luku 8. ja 9.luokkalaisilla on 39%:ia. Koululounaan jättää syömättä 16%:ia 8. ja 9.luokkalaisista.

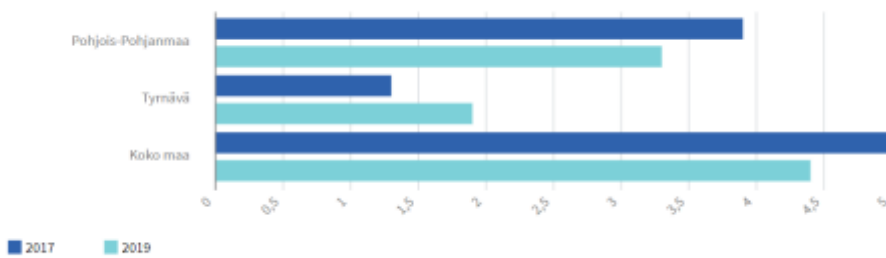
- ✓ Syksyllä 2018 kouluissa aloitettiin kasvisruoan tarjoaminen perinteisen sekaruoan rinnalla.
- ✓ Kevät lukukaudella 2019 ruokalistalle lisättiin tietoisesti yksi kasvisruokapäivä kouluissa ja päiväkodeissa.
- ✓ Naudan- ja sianliha sekä siipikarja ovat kotimaista.
- ✓ Ruokapalvelujen ostamat raaka-aineet olivat vuonna 2019 84,6 % kotimaisia.
- ✓ Lähiruokaa on tarjolla vähintään yhdellä aterialla päivässä. Leipomotuotteet, kasvikset ja juurekset ovat Pohjois-Pohjanmaan sopimustuottajilta. Perunat ja lähiruokapuupäivän ryynit ovat Tyrnävältä.

Tyrnävällä nuoret käyttävät alkoholia paljon vähemmän kuin muualla maassa keskimäärin. Nuuskan käytön hyväksyminen on puolestaan lisääntynyt niin Tyrnävällä kuin muuallakin maassa. Huolestuttavin käänne Tyrnävällä (kuten koko maassa) on suhtautuminen kannabikseen. 26%:ia vastaajista kokee, että paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita. 3%:ia vastaajista oli käyttänyt kannabista viimeisen 30 päivän aikana.

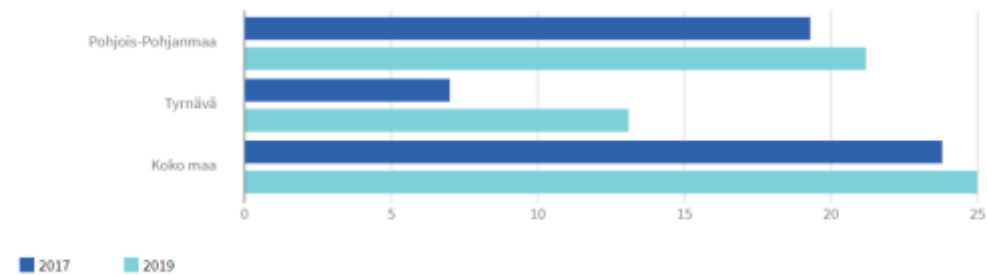
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

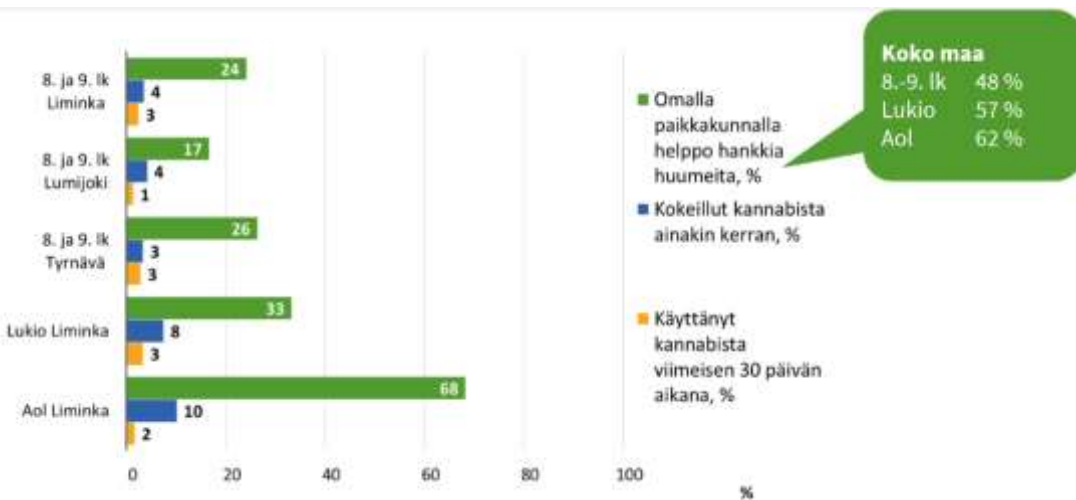
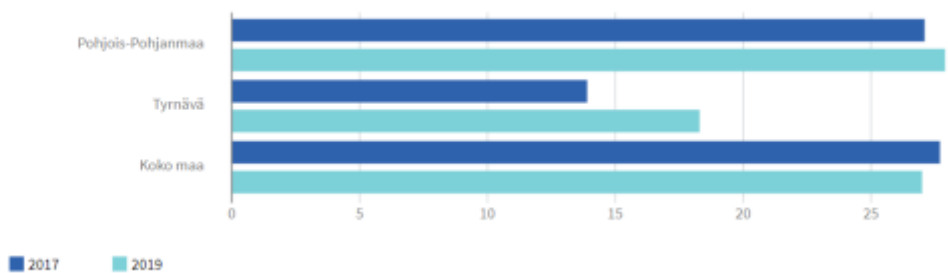
Käyttää alkoholia viikoittain, %

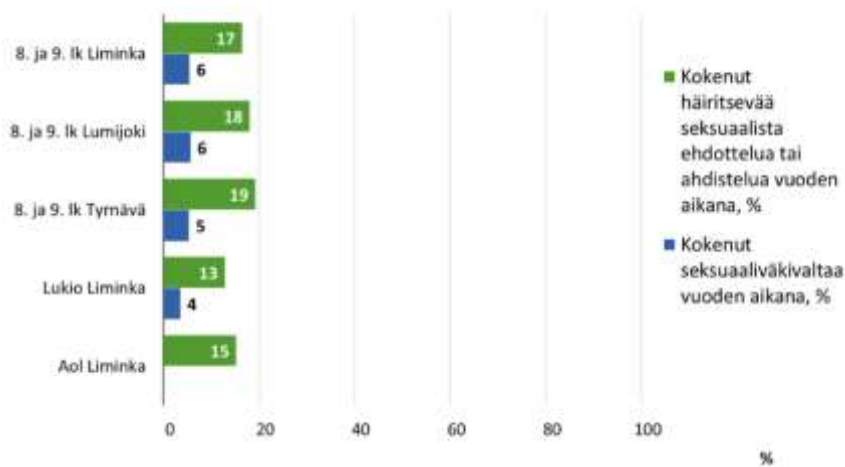
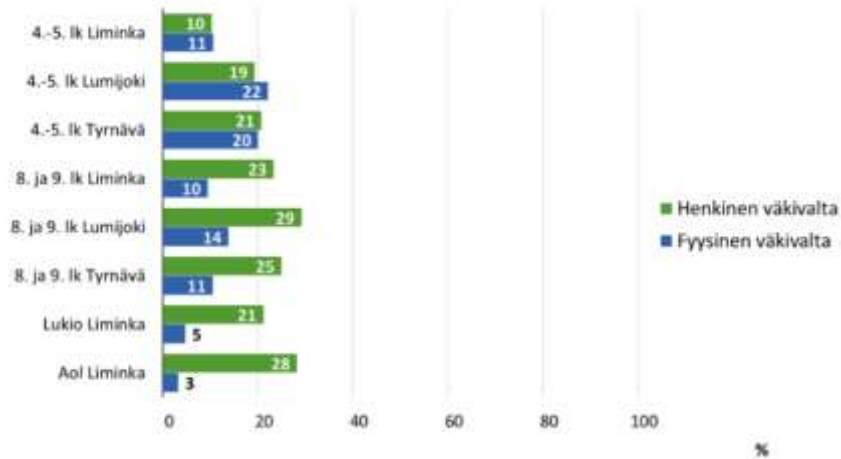
Hyväksyy ikäisillään alkoholin juonnin, %

Hyväksyy ikäisillään nuuskan käytön, %

Aineistosta nousi esille myös huolestuttava asia väkivaltaan liittyen. Tyrnäväläisistä vastaajista 20%:ia on kokenut väkivaltaa vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta viimeisen vuoden aikana. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan nuori oli kokenut huomattavasti yleisemmin koulukiusaamista, seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua, seksuaaliväkivaltaa, tai väkivaltaa vanhempien tai huolta pitävien taholta, jos hän oli sijoitettu kodin ulkopuolelle, ulkomaalaistaustainen, seksuaaliselta suuntautumiseltaan muu kuin hetero, jos koettu sukupuoli on muu kuin virallinen sukupuoli tai, jos nuorella on fyysinen toimintarajoite.

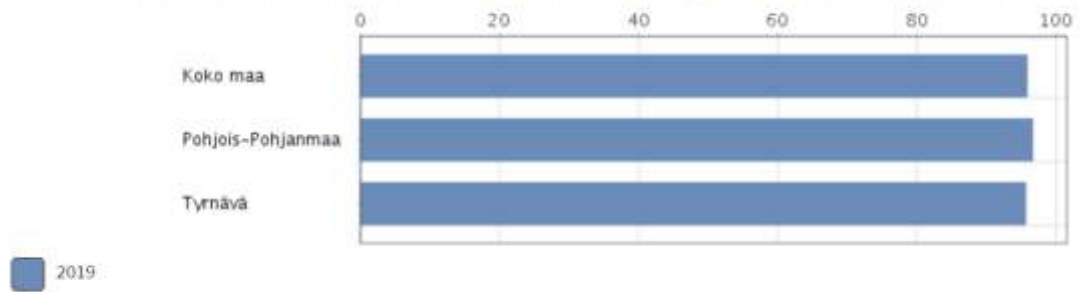
Hyvinvoinnin haasteita Tyrnävällä ovat aineiston perusteella etenkin:

- Tyttöjen kokema keskinäinen tai huono terveydentila
- Nuorten yksinäisyys
- Nuuskan käyttö
- Kannabiksen helppo saatavuus
- Henkinen ja fyysinen väkivalta
- Seksuaalinen häirintä

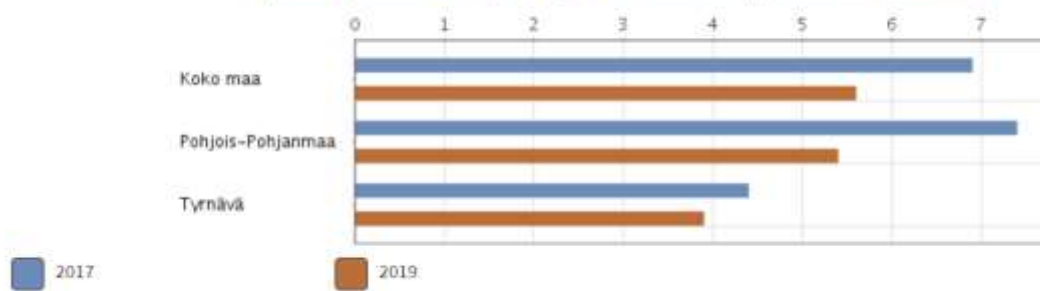
Lisäksi liikunnan harrastamiseen ohjatusti vähintään kerran viikossa tulisi panostaa.
 → Tyrnävällä tavoitteena on, että jokaisella nuorella olisi ainakin 1 harrastus. Harrastus olisi maksuton ja se toteutetaan koulupäivän yhteydessä (Islannin malli).

2.3 Hyvinvoinnin indikaattorit

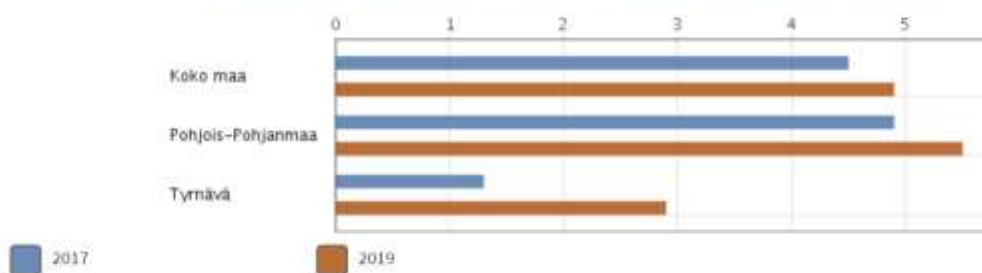
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

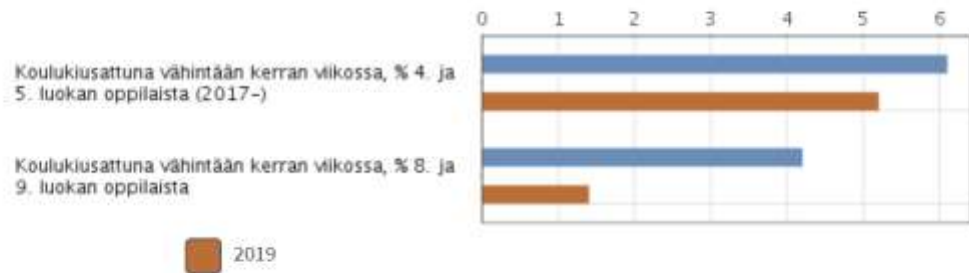
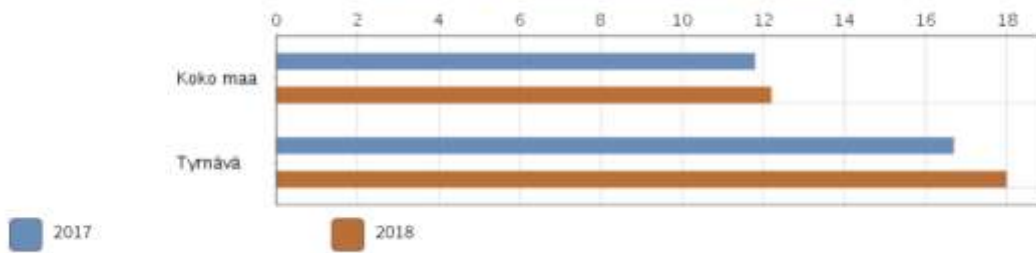
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista [info ind. 288](#)

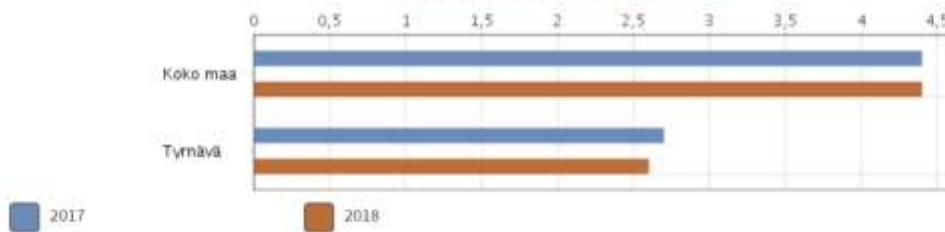
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista [info ind. 335](#)

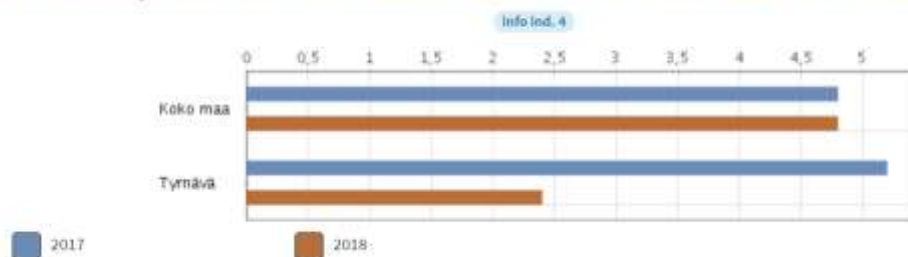
Lasten pienituloisuusaste Info ind. 228

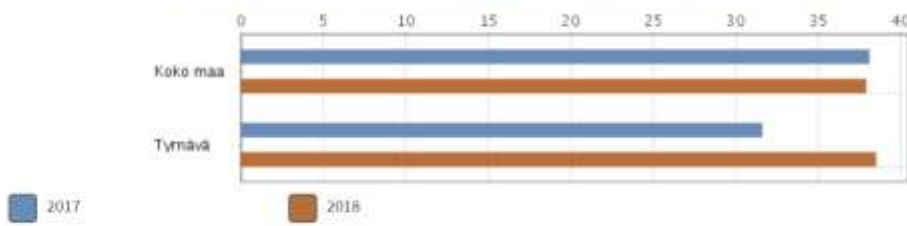
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) Info ind. 1248

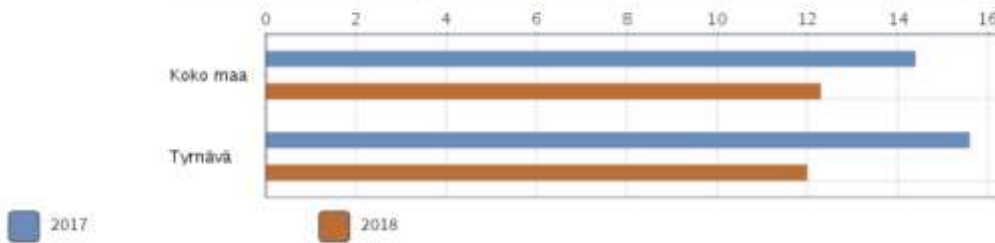
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä Info ind. 4

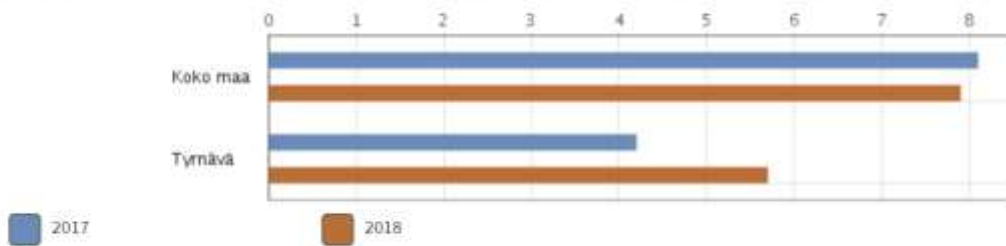
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana perhe, % kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (THL) [Info ind. 418](#)

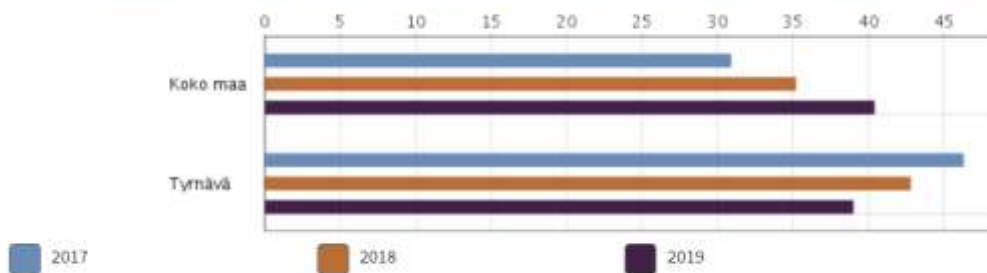
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta [Info ind. 189](#)

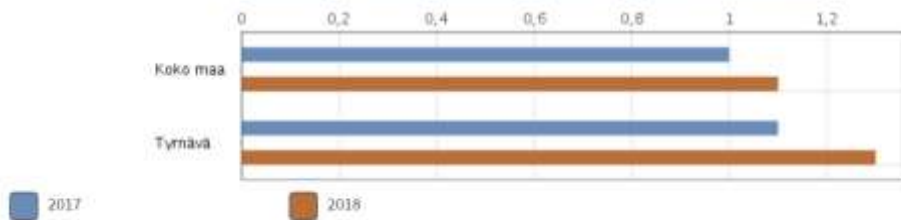
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kuntoutusrahaa saavat 16 - 19-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä [Info ind. 1568](#)

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä [Info ind. 3328](#)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä [Info ind. 4093](#)

3 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT NEUVOLAPALVELUT

3.1 Neuvolatyö

Neuvolatyön kohteena on kunnan kaikenikäinen väestö. Neuvolatyö on yksilön, perheen ja alueen terveyden edistämistä neuvomalla ja tukemalla, vaihtoehtoja ja voimavaroja lisäämällä.

Neuvolatyön sisältö on syntyvän ja alle kouluikäisen lapsen ja perheen terveyden ja kehityksen seuranta, vanhempien opastaminen lasten perushoidossa, vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Neuvolassa tuetaan vanhempia kasvatusasioissa, keskustellaan arkielämän sujuvuudesta ja mahdollisista perhe-elämän ongelmista. Neuvolatyössä moniammatillinen yhteistyö eri ammattiryhmien kanssa on tärkeää.

3.1.1 Äitiysneuvola

Neuvolakäynneillä seurataan odottavan äidin, sikiön ja koko perheen hyvinvointia. Terveille synnyttäjille järjestetään raskausaikana yhdeksän määräaikaista terveystarkastusta, joista kaksi on lääkärintarkastuksia. Tarvittaessa käynnejä voidaan lisätä. Lisäksi synnytyksen jälkeen tehdään 1-2 kotikäyntiä ja äidille jälkitarkastus. Perhevalmennusta järjestetään normaalien neuvolakäyntien yhteydessä.

3.1.2 Lastenneuvola

Lastenneuvolassa edistetään alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia. Lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä seurataan, ja lapselle annetaan valtakunnalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotteet.

Neuvolassa käynnit ovat lasten omia terveystarkastuksia. Osa tarkastuksista on laajoja terveystarkastuksia, joissa huomioidaan koko perheen hyvinvointi, elämäntilanne, terveystottumukset.

Asetuksen mukaan alle kouluikäiselle lapselle tehdään yhteensä 15 terveystarkastusta, joista kolme (4 kk, 18 kk ja 4 v) toteutetaan laajoina terveystarkastuksina. Ensimmäisen ikävuoden aikana lapselle tehdään yhdeksän terveystarkastusta, joihin sisältyy kaksi lääkärintarkastusta sekä yksi (4 kk) laaja terveystarkastus.

Ensimmäisen ikävuoden jälkeen terveystarkastuksia on kuusi, joista kaksi (18 kk, 4 v) on laajoja terveystarkastuksia.

4 VARHAISKASVATUS, ESIOPETUS, PERUSOPETUS ja LUKIO-OPETUS

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuspalveluja tuotetaan sivistystoimen alaisuudessa. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä, johon kuuluvat varhaiskasvatusjohtaja, yksiköiden johtajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat eli veot, koordinoi varhaiskasvatuspalvelujen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Kunta tuottaa lakisääteisiä varhaiskasvatuspalveluita päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Lisäksi kunta järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa. Kunta tukee yksityistä varhaiskasvatusta yksityisen hoidon tuella ja kuntalisällä sekä palvelusetelillä.

4.2 Esiopetus

Esiopetuksen tehtävänä on edistää ja tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista; lähtökohtana ovat lapsen omat oppimismahdollisuudet ja vahvuudet. Tärkeää on, että lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten avulla ja lapselle tarjotaan tilaisuus monipuoliseen vuorovaikutukseen ja leikkiin. Esiopetuksen tarkoituksena on rikastuttaa lapsen kokemusmaailmaa ja auttaa häntä suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kuusivuotias, seuraavana vuonna perusopetuksensa aloittava lapsi osallistuu kunnan järjestämään maksuttomaan perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Esiopetus on velvoittava, ja siinä noudatetaan Tyrnävän kunnan esiopetussuunnitelmaa. Jokaiselle lapselle tehdään henkilökohtainen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Esiopetusta järjestetään sivistystoimen alaisuudessa päiväkotikäpytikassa, Kuumestarissa ja Tenavatalossa sekä Murron ja Kirkkomännikön kouluilla. Päiväkotien esiopetusryhmiin hakeutuvat varhaiskasvatusta tarvitsevat lapset, jolloin varhaiskasvatus ja esiopetus voidaan toteuttaa samassa paikassa.

4.3 Perusopetus

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Tyrnävällä on neljä koulua, joista vuosiluokkien 1-6 kouluja ovat Kirkkomännikön koulu, Murron koulu ja Temmeksen koulu ja vuosiluokkien 7-9 Kuulammen koulu.

Oppilasennuste vuosille 2019-2024 (vuosiluokat 1-9)

2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
1467	1479	1484	1446	1412
2,23 %	0,79 %	0,34 %	-2,57 %	-2,34 %

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan kaikille Tyrnävän kunnan 1- 2 luokkien oppilaille sekä lisäksi niille 3 - 9 luokkien oppilaille, jotka kuuluvat erityisen tuen piiriin. Toimintaa järjestetään koulun työpäivinä Kirkkomännikön, Murron ja Temmeksen kouluissa. Osallistuminen toimintaan on vapaaehtoista. Aamutoimintaa järjestetään lapsille vain huoltajien työstä tai opiskelusta johtuvasta tarpeesta. Perusopetuksen aamu- ja

iltapäivätoiminnan perusteet sekä toimintasuunnitelma löytyvät kunnan verkkosivuilta: <https://www.tyrnava.fi/fi/Palvelut/Kasvatus-ja-opetuspalvelut/Aamu-ja-iltapaivatoiminta>

4.4 Lukio-opetus

August Sahlsten on Oulun Lyseon lukion etäkampus Tyrnävällä ja on aloittanut toimintansa syksyllä 2018. Se on saanut nimensä tyrnäväläisen juustomestarin mukaan ja lukion tilat ovatkin entisen juustolan kotoisissa tiloissa Tyrnävän kirjaston välittömässä läheisyydessä.

AS-lukiossa opinnot suoritetaan kokonaan monimuoto-opiskeluna. Osalla tunneista opettaja on luokassa, osalla taas mukana videoneuvotteluyhteyden välityksellä. AS-lukio onkin edelläkävijä opetusteknologian hyödyntämisessä. Kaikki oppimateriaali on digitaalista, ja opiskelijoilla on käytössään kannettavat tietokoneet. Sähköiset oppimateriaalit ovat opiskelijoille maksuttomia. Lukiolle on hankittu myös kirjasarjat opetusmateriaaleista, joita opiskelijat voivat käyttää tukemaan sähköistä oppimista. AS-lukiolaisilla on mahdollista täydentää kurssitarjotinta myös e-lukiossa.

AS-lukion erikoisuuksia on, että soveltavissa kursseissa on tarjolla myös ammattikorkeakoulun ja IB-lukion kursseja. Lukiolaisten päivät alkavat klo 8.15 ja koulupäivä päättyy 15.00. Oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti omassa lukiossaan, mutta osallistuvat aika ajoin Oulun lyseon lukion yhteisiin tapahtumiin.

Lukiolaisten opiskeluhuollon palvelut tarjotaan Tyrnävän kunnasta ja palvelut ovat käytössä kaikille opiskelijoille koko lukion ajan. Myös erityisopetusta on tarjolla lukiolaisille.

4.5 Opiskeluhuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Oppilashuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritellään kunnan yleiset toimintatavat ja niiden kehittäminen ennaltaehkäisevän lastensuojelun suhteen. Kunnallisen opetussuunnitelman sisältö oppilashuollon osalta pohjautuu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa esitettyihin periaatteisiin.

Oppilashuoltoon sisältyvät kunnan opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kouluterveydenhuolto (terveydenhuoltolaki

1326/2001) sekä kuraattori- ja psykologipalvelut (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013)

Tyrnävän kunnan oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kunnan oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Erityisenä painopisteenä kunnassa on ennaltaehkäisevän oppilashuoltotyön kehittäminen ja toteuttaminen yhteistyössä oppilashuollon toimijoiden kesken.

4.5.1 Koulukuraattori

Tyrnävän kunnan perusopetuksen oppilaille on mahdollisuus käyttää koulukuraattorin palveluja. Koulukuraattori tukee oppilasta, perhettä sekä koulu yhteisöä. Koulukuraattori pyrkii ehkäisemään oppilaiden ongelmia tukemalla heidän psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan sekä kehitystään. Luokan työilmapiiri ja työrauhan ylläpitäminen, opettajan ja oppilaan väliset ristiriitatilanteet, koulupinnaus, kiusaaminen, kotiongelmat ja erilaiset koulun tai luokan vaihtumisesta johtuvat siirtymävaiheet ovat tyypillisiä tilanteita, joissa kuraattoria voidaan käyttää tukena. Kunnassa työskentelee kaksi koulukuraattoria.

4.5.2 Terveyskeskuspsykologin palvelut

Oppilashuollossa psykologin työ painottuu lasten, nuorten ja perheiden pulmatilanteiden selvittelyyn, arviointiin ja hoitoon. Ajan voi varata mm. lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, oppimisvaikeuksiin sekä perhe-elämään ja ihmissuhteisiin liittyvissä kysymyksissä. Toiminta on luottamuksellista ja perustuu yhteistyöhön huoltajien, opettajien ja tarvittaessa muiden lapsen tai perheen asioissa mukana olevien tahojen kanssa. Terveyskeskuspsykologin palvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

4.5.3 Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on osa peruskoulun oppilashuoltoa ja kouluterveydenhoitaja kuuluu koulujen oppilashuoltoryhmään. Kouluterveydenhuolto jatkaa lastenneuvolassa alkanutta lapsen kokonaisvaltaista terveydentilan seuranta.

Terveydenhoitaja tekee seurantaterveystarkastuksia ala-asteella 1., 2., 3. ja 5. luokan oppilaille (laaja terveystarkastus 1. ja 5. luokkien oppilaille). Seurattavia seikkoja ovat mm. näkö, kuulo, kasvu, ryhti ja terveystottumukset. 6. luokan oppilaat käyvät terveydenhoitajan ja fysioterapeutin yhteisessä kasvu- ja ryhtitarkastuksessa. Lääkärintarkastuksista ilmoitetaan erikseen. Peruskoulun yläluokilla terveydenhoitajan tapaamisessa käyvät 7. ja 8. luokan oppilaat ja 8.-luokkalaiset saavat nuorison terveystodistuksen lääkärintarkastuksensa yhteydessä.

4.6 Oppilaan ohjaus

Oppilaanohjaus tukee oppilaan kasvua ja kehitystä koko peruskoulun ajan. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Se pyrkii ohjaamaan oppilaita opiskelussa, jatko-opintoja koskevissa kysymyksissä sekä ohjaamaan ja tutustumaan työelämään sekä ammatteihin. Opinto-ohjaaja pyrkii kehittämään oppilaiden opiskelutaitoja, itsetuntemusta, päätöksentekotaitoa ja motivoimaan tulevaisuuden suunnitteluun.

Oppilas saa ohjausta valinnaisaineiden valintaan sekä jatko-opintoihin. Alakouluissa oppilaanohjauksesta huolehtivat luokanopettajat eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteydessä, yläkoulussa oppilaanohjaus on oma oppiaine, josta huolehtivat opinto-ohjaajat. Yläkoulussa 7.-9. luokilla oppilaanohjaukseen kuuluu sekä oppitunteja että henkilökohtaista ja ryhmäohjausta. Lisäksi kahdeksännellä ja yhdeksännellä luokalla on työelämään tutustumisjakso. Seitsemännellä luokalla on työelämään tutustumispäivä. Yläkoulussa opinto-ohjausta on tarjolla päivittäin ja siellä toimii kaksi opinto-ohjaajaa.

4.7 Opiskelun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppilaalle annetun **yleisen, tehostetun tai erityisen tuen** tarkoituksena on taata oppilaalle mahdollisuus oppivelvollisuuden suorittamiseen hänen omien edellytystensä mukaisesti sekä edellytykset jatko-opintoihin.

Oppilaan kasvua ja oppimista tuetaan arjen koulutyössä esimerkiksi ryhmien joustavalla jakamisella, eriyttämällä opetusta, osa-aikaisella erityisopetuksella tai pienryhmäopetuksella sekä koulunkäynninohjaajien työskentelyllä luokissa.

Kun oppilas tarvitsee opiskelussaan säännöllisempää, laajempaa tai muutoin tehokkaampaa tukea, tuen tarvetta arvioidaan moniammatillisesti ja tarvittaessa oppilas saa **tehostettua tukea**. Tällöin oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien, opettajien ja muiden kuntouttavien tahojen kanssa.

Jos oppilas tarvitsee jatkuvasti paljon tukea opiskelussaan ja koulunkäynnissään, hänelle voidaan tehdä **päätös erityisestä tuesta**. Hänelle voidaan myös tarvittaessa määrittellä yksilölliset tavoitteet johonkin tai kaikkiin oppiaineisiin. Päätöksen erityisen tuen aloittamisesta tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja pedagogisen selvityksen ja tarvittaessa asiantuntijalausunnon perusteella. Päätöstä valmisteltaessa huoltajaa kuullaan asiassa.

Erityisen tuen piirissä olevilla oppilailla on useimmiten kotiluokkana perusopetusryhmä ja opiskelua tuetaan suunnitelmallisesti erityisopetuksella ja muilla tukitoimilla. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Laajaa yksilöllistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus järjestetään pääosin erityisluokassa Rantaroustin ja Kuulammen kouluilla. Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden esiopetus voidaan aloittaa myös esiopetusta järjestävässä päiväkodissa. Pidennetty oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää kuusi vuotta. Pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään päätös erityisen tuen päätöksen yhteydessä ja oppilaalle laaditaan HOJKS.

5 NUORISOTYÖ

Tyrnävän kunnan perusnuorisotyössä työskentelee vastaava nuoriso-ohjaaja (entinen nuorisosihteerin virka) ja nuoriso-ohjaaja, jonka resurssi jaetaan nuorten työpajan kanssa. Yhteensä siis 1,5 henkilötyövuotta. Nuorisotyötä toteutetaan nuorisotilatoiminnan, kouluyhteistyön, tapahtumien, ohjaus- ja neuvontatyön, jalkautuvan nuorisotyön sekä verkkonuorisotyön keinoin. Nuorisotilatoimintaa on kaikissa kolmessa Tyrnävän kunnan taajamassa. Vastuu ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä siirtyi sosiaali- ja terveysosastolle vuoden 2020 alusta.

Tyrnävän järjestyksessään toinen nuorisovaltuusto järjestäytyi lokakuussa 2019. Tyrnävän nuorisovaltuusto on Tyrnävän kunnan vaikuttamistoimielin, joka toimii sivistys- ja hyvinvointiosaston alaisuudessa. Nuorisovaltuuston toimintasäännön mukaan nuorisovaltuusto mahdollistaa nuorten vaikuttamisen kunnassa ja sen päätöksenteossa, pyrkii myös luomaan yhteyden nuorten ja päättäjien sekä nuorten ja viranhaltijoiden välille. Nuorisovaltuustotoiminnan tavoitteena on tehdä päätöksen teko sekä demokratia tutuksi nuorille ja saada nuoriso kiinnostumaan yhteiskunnallisista asioista. Nuorisovaltuuston 10 nuorta ohjaajineen ja "luottamushenkilökummeineen" kokoontuvat noin 10 kertaa vuodessa. Tyrnävän nuorisovaltuustolla on edustaja myös Pohjois-pohjanmaan maakunnallisessa nuorisovaltuustossa, joka järjestäytynee syksyllä 2020.

Tyrnävän kunnassa toimi vuonna 2019 yksi etsivä nuorisotyöntekijä (1htv). Etsivässä nuorisotyössä tavoitettiin vuonna 2019 53 nuorta. Nuorista saapui yhteydenottoja kuntasuulialta 35, oppilaitoksista ja peruskoulusta 17, nuorilta ja heidän läheisiltään 19, nuorisotoimesta 6 ja muilta tahoilta (mm. puolustusvoimat, Te-palvelut, Kela) 15.

Nuoret ohjautuivat etsivän nuorisotyön kautta kuntouttavaan työtoimintaan, työkokeiluihin, erilaisiin kuntoutuselvytyksiin, oppilaitoksiin sekä eri viranomaispalveluihin. Nuoret tarvitsivat etsivän nuorisotyön apua työpaikkoihin hakeutumisessa, asunnon etsinnässä, talous- ja velka-asioissa sekä erilaisten lomakkeiden täyttämässä ja tulkitsemisessä.

Valmennuspaja Polku ja Starttipaja Verson toimintojen tavoitteena on ollut luoda asiakkaille yksilöllisesti räätälöityjä polkuja koulutukseen tai sen loppuun suorittamiseen, avoimille työmarkkinoille työllistymiseen tai muuhun asiakkaan tarvitsemaan palveluun. Työpaja on tarjonnut mahdollisuuden saada käytännön työkokemusta useilta eri aloilta. Työpajalla ei ole tärkeintä tehtävä työ itsessään, vaan monipuolinen valmennus, jota nuoret saavat elämäänsä.

Tyrnävän pajan ja Verso- toiminnan kohderyhmä ovat alle 29-vuotiaat nuoret. Vuonna 2019 pajan toiminnassa oli 25 nuorta. Yhtä asiakasta lukuun ottamatta kaikki ovat suorittaneet pajajaksonsa loppuun, tai ovat edelleen pajalla. Tämän yhden keskeyttämisen osalta ei ole lisätietoa. Asiakkaista tutkintotavoitteiseen koulutukseen on siirtynyt 2 henkilöä, avoimille työmarkkinoille on siirtynyt 3 henkilöä, muuhun ohjattuun toimenpiteeseen 1 henkilö. 12 jatkaa edelleen työpajalla.

Nuorten työpajan vastaava ohjaaja työskentelee kunnan osallisuuskoordinaattorina, ja hänen työpanostaan ja osaamistaan käytetäänkin yhteisöllisyyden ja osallisuuden rakentamiseen neuvolayhteistyön kautta perheissä, koulu yhteistyön kautta nuorten keskuudessa ja hyvinvointitiimin sekä tapahtumien kautta kaikkien kuntalaisten hyväksi.

5.1 Liikuntapalvelut

Tyrnävän kunnan hyvinvointityössä liikkumisen edistäminen ja liikunnalliseen elämäntapaan kannustaminen ovat keskeisiä tavoitteita. Liikkuva kunta -ohjelma tukee kunnan eri osastoja edistämään liikuntaa arjessa. Pyrkimyksenä onkin saada liikunta luonnolliseksi osaksi tyrnäväläisten elämää.

Tyrnävällä lasten ja nuorten liikuttamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä urheiluseurojen, paikallisten yhdistyksien sekä hyvinvointi- ja liikunta-alojen yrittäjien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös Pohjois-Suomen liikunnan, Oulun seudun muistiyhdistyksen ja lähikuntien kanssa. Tyrnävä on mukana kunnossa kaiken ikää -ohjelmassa, jonka tavoitteena on, että työikäiset liikkuisivat terveytensä kannalta riittävästi. Matalan kynnyksen liikuntaa lapsille järjestävät muun muassa Tyrnävän kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, MLL-yhdistykset, 4H, Lakeuden palveluyhdistys, Markkuun, Murron ja Temmeksen kyläyhdistykset, Kirkonkylän kylätoimikunta sekä urheiluseurat kuten Tyrkky, Tempaus, Tyrnävän Palloseura ja Tyrnävän urheilijat.

Urheilutoiminta lapsille ja nuorille (2019):

Seura	Osallistujat	Harjoitukset
TyTe	6 936	736

TyPs	5 440	374
Ahmat	586	53
Tyrkky	2 370	261
Yht.	15 332	1424

Liikuntaa päiväkodeissa	Liikuntaa kouluissa
<ul style="list-style-type: none"> - liikuntapassit - metsäretket - kävelyretket leikkipuistoihin, lähiympäristöön ja metsiin - urheilukenttä ja liikuntasali - leikkimieliset olympialaiset - liikuntaleikit - tempuradat - laulu- ja tanssileikit - satujumppa - luistelu ja hiihto - jumppakortit - mäenlaskuretket - ruutuhyppely - villasukkaluistelu - trampoliini - tasapainolaudat- ja radat - punttisalileikit - sanomalehtijumppa - tarkkuusheitto 	<ul style="list-style-type: none"> - välitunti liikunta - liikuntakioski - välituntivälineet - liikuntakerhot - talviurheilupäivä - Team Rynkeby - koulujuoksu - jalkapallo- ja sählyturnaus - liikkuminen pururadalla - pingis- ja biljardipöydät - musiikkiliikuntavälitunneilla - norsupallo- ja pingisturnaus - taukojumppa - rastityöskentely - ikäihmisten liikuttaminen - liikuntapainotteinen harrastuspäivä

5.2 Kirjastopalvelut

Kirjastolaki velvoittaa kunnan järjestämään osallistumisen, elinikäisen oppimisen ja kulttuurin kokemisen mahdollisuuksia kirjastoissa. Kirjastolain yhtenä tavoitteena on edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa. Hyvä lukutaito antaa edellytykset pärjätä koulussa, työelämässä ja informaatioyhteiskunnassa. Se myös ehkäisee syrjäytymistä ja edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa. Lukeminen on tärkeää, sillä se kehittää sosiaalisia taitoja, viestintä- ja empatiakykyä sekä parantaa keskittymiskykyä. Lukutaito kehittyy vain lukemalla. Kirjastoilla on koulujen ja kotien ohella merkittävä rooli lukutaidon edistämässä. Kirjastot tarjoavat monipuolista luettavaa kaikenikäisille ja niiden palvelut ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Kirjastovierailujen, erilaisten lukudiplomisuoritusten ja kirjavinkkausten on todettu lisäävän lasten ja nuorten lukuinnostusta ja sen takia niiden aktiivinen tarjoaminen on tärkeää.

Haasteellisinta Tyrnävän kirjaston tekemässä lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa työssä on ollut jo pitkään kirjaston henkilökunnan vähyys, lasten- ja nuortenkirjastotyöntekijän puuttuminen sekä lasten ja nuorten suuri määrä kunnassa. Tilanne on parantunut alkuvuodesta 2020, jolloin kirjastoon palkattiin osa-aikainen lasten- ja nuortenkirjastovirkailija saman vuoden loppuun asti. Erittäin tärkeää lasten- ja nuortenkirjastotyöhön vahvasti kuuluvaa kirjavinkkausta on pystytty Tyrnävällä tarjoamaan harvoin, mutta vuonna 2020 osa-aikaisen kirjastovirkailijan myötä voidaan osalle luokka-asteista järjestää kirjavinkkausta. Myös AVI:n hankerahoituksella mahdollistettuja kirjailijavierailuita on järjestetty jo pitkään naapurikuntien kirjastotoimien kanssa yhteistyössä.

Tyrnävän kirjaston tarjoama lapsille suunnattu "kirjastopolku" pitää sisällään:

0-6 -vuotiaat:

- kirjaston lahjoittama kirja vastasyntyneelle (neuvolan kanssa yhteistyössä)
- kirjaston Lukubingo lapsen ja vanhemman yhteisiin lukuhetkiin (neuvolan kanssa yhteistyössä)
- perhepäivähoitajien aamupäivä kerran kuukaudessa kirjastossa (kerran kuussa järjestettävä ohjelmallinen tuokio, joka on suunnattu kunnallisille ja kunnan yksityisille perhepäivähoitajille sekä kotihoidossa oleville lapsille)
- päiväkodeille suunnatut vapaaehtoisvoimin toteutettavat satuhetket 2 kertaa vuodessa per ryhmä

1 –luokkalaiset:

- Tonttukierros (Myllykirjaston jännittävä tutustumiskierros, jossa kuljetaan koko kirjastorakennus läpi, kerrotaan rakennuksen historiasta, esitellään kirjastokortti ja kirjaston eri osastoja ja toimintoja. Tonttukierros –nimi tulee siitä, että kierroksen aikana etsitään myös kolme myllytonttua; Puikula, Rosamunda ja Timo.)

1.-6. -luokkalaiset:

- Kirjakärppä-lukudiplomi alakoululaisille (yhteistyössä koulujen kanssa)

3.- 6. - luokkalaiset:

- Kirjavinkkaus (yhteistyössä koulujen kanssa)

Nuorille suunnattua kirjastotyötä kirjastossa ei ole pystytty viime vuosina järjestämään. Syksyllä 2020 on kuitenkin suunnitelmassa käynnistää uudelleen 7.-luokkien kirjastonkäytön opastukset. Myös koulukirjastojen kokoelmia pyritään ajanmukaistamaan ja kartuttamaan yhteistyössä koulujen kanssa. Yläastelaisille pyritään tarjoamaan myös

kirjavinkkauksia ja kirjastonkäytön opastuksia. Myös lukiolaiset ja muut peruskoulunsa jo suorittaneet nuoret tyrnäväläiset tarvitsisivat heille suunnattuja kirjastopalveluja.

Päiväkodit, koulut ja erityisryhmät saavat tulla käymään, niin pääkirjastossa kuin Temmeksen sivukirjastossa, myös aukioloaikojen ulkopuolella sopimuksen mukaan. Ns. ryhmäkäyntien määrä on suuri kirjastossa: vuonna 2019 ryhmäkäyntejä oli 191 ja lapsia niissä 3500. Ryhmäkäyntien pääasiallinen toiminta on aineiston lainausta ja palautusta. Kirjasto tekee yhteistyötä mm. koulujen, päiväkotien, muiden kunnan osastojen, yhdistysten, järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa ja osallistuu yhtenä toimijana ja toteuttajana erilaisiin kunnan tapahtumiin, kampanjoihin yms. Yhtenä yhteistyönä on menossa Lukeva kunta –ohjelma. Ohjelman tiimoilta kirjastossa on kokoonnuttu poikkihallinnollisella asiantuntijaryhmällä pohtimaan, kuinka edistää lukutaitoa ja täten luoda tasa-arvoiset edellytykset elämään tyrnäväläislapsille ja –nuorille.

Lukeva kunta -ohjelmalla vastattiin opetusministeri Sanni Grahn-Laasosen asettaman Lukutaitofoorumien suuntaviivojen pohjalta käynnistyvään Lukuliikkeeseen, jossa haasteitaan kaikki mukaan edistämään lukemista ja lukutaitoa. Lukeva kunta -ohjelman tavoitteena Tyrnävällä on edistää ja innostaa kaikenikäisten lukuharrastusta ja lukutaitoa, pääpaino on kuitenkin lapsissa ja nuorissa. Erilaisilla hankkeilla, joita rahoittavat muiden muassa Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, pyritään lisäämään yhteistyötä ja osallisuutta, luomaan uusia toimintamalleja sekä mahdollistamaan hyväksi todettuja toimintatapoja kuten kirjastovierailuita.

5.3 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalveluita tyrnäväläislapsille ja -nuorille sekä heidän perheilleen tarjoavat kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden lisäksi Lukeuden kansalaisopisto, Limingan seudun musiikkiopisto ja taiteen perusopetus, yrittäjät ja kolmannen sektorin edustajat. Kunnan kulttuuritoimi tekee hyvää yhteistyötä kunnan muiden toimien kuten elinvoimatoimen tai koulujen kanssa matalan kynnyksen kulttuuripalveluiden tarjoamiseksi nuorille kuntalaisille markkinatapahtumissa tai osana koulujen ja varhaiskasvatustusyksiköiden suunnitelmallista toimintaa. Tyrnävän kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut järjestää vuositason noin 130 tapahtumaa yksin tai osatoteuttajana, kulttuuritoimi osallistuu noin 70 tapahtuman järjestämiseen per vuosi.

Tyrnävän kunnan sivistyslautakunnan 4.5.2017 hyväksymä kulttuurikasvatussuunnitelma pitää sisällään vain 0-vuotiaista 9.- luokkalaisiin olevat kuntalaiset. Tästäkin syystä kulttuurikasvatussuunnitelman päivittäminen vuoden 2020 aikana on perusteltua.

Tyrnäväläislapsilla on kotipaikkakunnallaan mahdollisuus tutustua kulttuurikohteisiin ja -ympäristöihin, saada kulttuurikokemuksia tapahtumissa, koulu- ja hoitopäivien aikana sekä harrastuksissa. Kulttuurisia sisältöjä ja osallisuuden kokemuksia tarjotaan esimerkiksi Myllykirjastossa näyttelyiden, esitysten ja tapahtumien työpajojen sekä vapaan sivistystyön kurssien kautta.

Lasten ja nuorten osallisuutta voitaisiin vielä vahvistaakin kunnan kulttuuripalveluita suunniteltaessa. Nuorisovaltuustoa on kannustettu vaikuttamaan ja osallistumaan kulttuuritarjontaan, ja kulttuuritoimikuntaa on pyritty täydentää nuorilla kuntalaisilla, mutta lasten kuulemiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Ehkäpä kulttuurikasvatussuunnitelman päivittämistyön osana saataisiin nuorimpienkin kuntalaisten toiveita selville.

5.4 Vapaa sivistystyö

Taiteen perusopetus

Tyrnävän kunnassa tarjotaan Käsityön taiteen perusopetusta. Oppilaspaikkoja on noin 12, mutta oppilaspaikat ovat tällä hetkellä täynnä. Opintoihin otetaan 10 vuotta täyttäneitä oppilaita.

Limingan seudun musiikkiopisto

Limingan seudun musiikkiopiston ylläpitäjänä toimii Limingan kunta. Musiikkiopiston toimialueeseen kuuluvat sopimuskuntina Tyrnävän, Lumijoen ja Siikalatvan kunnat. Limingan kunnalla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä lupa järjestää musiikin ja tanssin taiteen perusopetusta. Opetus järjestetään opetussuunnitelman mukaisesti.

Musiikkiopiston päätoimipiste sijaitsee Limingassa, mutta musiikkiopisto järjestää opetusta pääsääntöisesti kunkin sijaintikunnan alueella. Tyrnävän kunnalla on 50 oppilaspaikkaa musiikkiopistossa. Lisätietoja: http://www.liminka.fi/sivu/fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/musiikkiopiston_esittely/

Lakeuden kansalaisopisto

Lakeuden kansalaisopisto toimii Limingan, Lumijoen ja Tyrnävän kunnissa. Tyrnävällä tarjottiin 30 kurssia lukuvuonna 2020-2021 sisältäen myös lyhytkurssit. Koska samoja kursseja ei voida järjestää kaikissa opiston alueen kunnissa, opiskelijoiden toivotaan menevän mukaan myös naapurikunnissa järjestettävään opetukseen. Tyrnävän kurssitarjottimella on myös lapsille ja nuorille suunnattuja kursseja kuten piano-, tanssi- ja kuvataidekursseja. Lisätietoja: <https://opistopalvelut.fi/liminka/index.php>

5.5 Seurakunta ja diakoniatyö

Tyrnävän seurakuntaan kuului vuoden 2018 lopussa 5848 jäsentä, eli 86,6 % tyrnäväläisistä oli seurakunnan jäsenenä. Tyrnävän seurakunta palvelee seurakuntalaisia kokon kunnan alueella. Toimitiloja seurakunnalla on kuntakeskuksen lisäksi Murrossa ja Temmeksellä sekä Kolmikannassa sijaitseva kesäkot. Työntekijöitä seurakunnalla oli vuoden lopussa 19 henkilöä. Seurakunnan toimintaa suunnataan kaikenikäisille, mutta omassa erityisasemassaan ovat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä johtuen seurakunnan ja kunnan nuoresta ikärakenteesta. Diakoniatyöllä seurakunta vastaa ihmisten avuntarpeeseen, olipa kyseessä aineellinen tai henkinen apu. Seurakunnan työn ydintä on jumalanpalveluselämä, jonka kautta tuodaan kristillinen sanoma läsnä olevaksi niin arjessa kuin juhlassa, niin ilon kuin surun hetkinä. Tyrnävän seurakunnan työnäkinä on olla avoinna oleva yhteisö, joka kutsuu mukaan ja toisaalta, kun Tyrnävällä jotain tapahtuu, niin seurakunta haluaa olla siellä läsnä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Tyrnävän seurakunta haluaa toimia yhteistyössä niin Tyrnävän kunnan kuin kaikkien paikkakunnalla toimivien ihmisten parissa työtä tekevien yhteisöjen kanssa. Seurakunta ei ole vain rakennuksia ja viranhaltijoita, vaan se on kaikkien jäsentensä muodostama yhteisö, jolloin sillä on oma huomattava merkityksensä tyrnäväläisten hyvinvoinnissa.

Tyrnävän diakoniatyöntekijä tekee aina tarvittaessa kunnan perhetyöntekijän kanssa yhteistyötä perheissä, joissa on lastensuojelullista huolta. Diakoniatyöntekijä järjestää myös muun muassa perhevaellusretken Rokualle, joka kestää yhden päivän verran. Seurakunta kustantaa perheiden kyyditykset ja muut kustannukset. Reissulla oli viimeksi mukana noin 30:tä osallistujaa. Syksyisin on järjestetty yhteinen perhetapahtuma yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa. Lastenohjaajat pitävät perhekerhoa yhden kerran viikossa ja keväällä sekä kesäisin perheille järjestetään retkiä ja esimerkiksi puistoihin koontumisia.

Perhetyötä tekee tällä hetkellä sekä diakoniatyöntekijä että varhaiskasvatus, mutta tulevaisuudessa perhekeskusmalli tiivistää yhteistyötä ja tuo toimijoita yhteen.

5.6 Yhdistykset, järjestöt ja säätiöt

Tyrnävällä on useita yhdistyksiä, järjestöjä ja urheiluseuroja, jotka edistävät osallisuutta ja tarjoavat kuntalaisille monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, elämyksiä ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksia. Järjestöjen vahvuus on etenkin vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen tarjoaminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yhteisöjen hyvinvoinnin lisääminen. Alla muutamista esimerkkejä.

5.6.1 Aktiiviset kyläyhdistykset

Temmeksen kyläyhdistys

Aktiivinen ja ahkera Temmeksen kyläyhdistys edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta järjestämällä monia tapahtumia kaikenikäisille kuntalaisille. Vuonna 2020 vuosikellon mukaisia tapahtumia ovat muun muassa lapsiperheille suunnattu toukokuussa järjestettävä Temmeltävä Temmes -vapputapahtuma, äitien- ja isänpäivälounas, Temmeksen joulumarkkinat ja itsenäisyyspäivän juhla. Heinäkuussa järjestetään jo perinteeksi muodostunut Siltojen Temmes -hyvänolon pyöräilytapahtuma, jonka teema vaihtelee vuosittain. Reitti on yhteensä noin 14 km pitkä ja se kuljetaan yhdessä porukassa ohjattuna pysähtyen aina välillä rastipisteille. Lisäksi Temmeksen kyläyhdistys remontoi ja rakentaa talokoovoimin yli 100 vuotta vanhan entisen työväensuojeluskuntatalon Väinölän. Väinölän remontin edistymistä ja vaiheita voi seurata sosiaalisessa mediassa. Avajaisia vietetään syyskuussa 2020.

Murron kylätoimikunta

Murron kylätoimikunta järjestää virkistystoimintaa alueensa asukkaille kaikissa ikäryhmissä. Murron kylätoimikunta vaikuttaa aktiivisesti alueen ympäristön kehittämiseen ja yhdistys pyrkii järjestämään uusia virikkeitä alueen asukkaille. Kylätoimikunta panostaa matalan kynnyksen tapahtumiin ja pyrkii osallistamaan niin lapset, nuoret kuin aikuisetkin mukaan yhteisiin tapahtumiin. Murron kyläyhdistys tarjoaa samalla murtolaisille mahdollisuuksia tutustua alati laajenevan yhteisönsä jäseniin. Kylätoimikunta tekee yhteistyötä ja toimii asukkaidensa edunvalvojana sekä edustajana eri yhteistyökumppaneiden, mm. kunnan ja seurakunnan kanssa. Kylätoimikunta pyrkii kehittämään alueen viihtyvyyttä sekä alueen liikuntamahdollisuuksia. Kylätoimikunta on osallistunut aktiivisesti myös Murron fatbike-reitin sekä frisbeegolf-radan ylläpito- ja kehittämistoimiin. Murron kylätoimikunta järjestää kuntalaisille muun muassa luistelutapahtumia, ystävänpäivä-, äitienpäivä-, isänpäivän- ja pääsiäisaskartelupajoja, laskiaisriehan, nappulahiihdon, siivouspäivän, kyläillan, lapsien pyöräilytapahtuman, korupajan, frisbeegolfin kunnanmestaruuskisat ja jouluaskartelupäivän. Yhteensä osallistujia tapahtumissa on ollut aikaisempina vuosina noin 800 – 1000 henkilöä

Markkuun kyläyhdistys

Markkuun kyläyhdistys toimii Markkuun entisessä koulukiinteistössä, joka mahdollistaa monipuolisen, yhteisöllisen ja sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia edistävän toiminnan tarjoamisen niin kyläläisille kuin laajemminkin. Vuodesta 2013 alkaen kyläyhdistys on järjestänyt koulukiinteistöllä lasten ja nuorten kerhotoimintaa Pohjois-Suomen

Aluehallintoviraston avustuksella. Lukuvuoden 2018–2019 aikana järjestettiin viikoittain liikuntakerhoa sekä monitoimikerhoa. Osallistujille maksuton kerhotoiminta mahdollistaa kaikille kylän lapsille ohjatun harrastustoiminnan, johon suurella osalla lapsista on mahdollista kulkea kävellen tai pyörällä.

Markkuun kyläyhdistys käynnisti syksyllä 2018 viikoittaiset lapsiperheille suunnatut perheporinat sekä kaikille avoimet kehonhuoltotunnit. Hyvinvointia tukevaa toimintaa ovat myös kyläyhdistyksen ja Pop Up Yoga Oulun yhteistyönä keväällä ja alkukesällä 2019 Markkuun koululla toteuttamat kolme matalan kynnyksen joogailtaa. Markkuu on järjestänyt myös erilaisia näyttelyitä kuten luontokuvien maksuttoman näyttelyn.

Kyläyhdistyksen toteuttamassa Mahdollisuuksien Markkuu -investointihankkeessa parannetaan harrastus- ja liikuntamahdollisuuksia kunnostamalla ja kehittämällä Markkuun luontopolkua sekä ampumaradan uimapaikkaa ja sen ympäristöä. Sekä luontopolulla että uimapaikalla on vuosittain satoja käyttäjiä Tyrnävältä ja laajemminkin Oulun seudulta. Uimapaikan kehittämisestä on laadittu suunnitelma yhteistyössä kunnan kanssa.

Keväällä 2019 luontopolun alkuosalle, Tyrnävän kunnan kiinteistölle, toteutettiin yhteistyössä Lions Club Tyrnävän kanssa kaksi tasapainoa kehittävää toiminnallista pistettä. Koulukiinteistön kehittämistä kuntalaisten hyvinvointia tukevaan toimintaan on suunniteltu yhteistyössä kunnan kanssa. Kiinteistölle on ideoitu myös esteetöntä tulipaikkaa koulun piha-alueelle, esteetöntä, lyhyttä luontopolkua koulun takametsään sekä jokitörmään rakennettavia kuntoportaita. Nämä kaikki toimenpiteet toteutuessaan olisivat kaikkien kuntalaisten käytössä ja edistäisivät merkittävästi kuntalaisten hyvinvointia.

Vuonna 2020 Markkuun kyläyhdistys järjestää mm. huikean lintuillan yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen (PPLY) ja luontokuvaaja Matti Alasaarelan kanssa sekä APUVA! - Ensiapuseikkailun Markkuulla yhteistyössä SPR Tyrnävän ja Muhkan osastojen ensiapuryhmien kanssa, Tyrnävän Martat ry:n, Partiolippukunta Tyrnävän Mustavarikset ry:n ja K-Market Tyrnävän kanssa.

5.6.2 Urheiluseurat

Tyrnävällä toimii viisi sellaista urheiluseuraa, joiden kohderyhmänä ovat etenkin lapset ja nuoret. Alla kuvaus kahdesta:

Tyrnävän Tempaus

Vuosi 2019 oli Tyrnävän Tempauksen 97.toimintavuosi. Seuran lajeja ovat pesäpallo, lentopallo, yleisurheilu, hiihto ja kuntoliikunta. Tyrnävän Tempaus tunnetaan kenties parhaiten pesäpallosta, jossa seuran naisten edustusjoukkue pelasi pääsarjatasolla Superpesiksessä vuosina 2000–2009. Naisten edustusjoukkue pelaa toiseksi korkeimmalla sarjatasolla ykköspesiksessä kaudella 2020 (Tyrnävän tempaus ry 2020.) Lisäksi Tyrnävän Tempauksen tanssitoiminnan ympärillä pyörii vilkkaana talkotoiminta järjestyksenvalvojina, lipunmyynnissä ja kahviossa. Tansseissa on käynyt esimerkiksi vuoden 2018 aikana 10 639 tanssijaa. Samana vuonna seuran jäsenmäärä on ollut 412 jäsentä, joista aikuisjäseniä 234 ja lapsijäseniä 178.

Tyrnävän Palloseura

Tyrnävän Palloseura on 1985 perustettu nykyään salibandyyn erikoistunut urheiluseura Tyrnävältä. Tyrnävän Palloseuran tavoite on tuoda lähialueen lapset yhteen mukavan harrastuksen parissa ja luoda tällä tavoin hyvinvointia alueelle (Tyrnävän Palloseura, 2020.) Seuran tavoitteena on myös edistää ja kehittää liikuntaa ja urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa seuran toiminta-alueella siten, että kaikilla on mahdollisuus harrastaa ja osallistua kunto- ja terveystoimintaan, kilpa- ja huippu-urheiluun tai näihin liittyvään yhdistystoimintaan edellytyksensä ja tarpeidensa mukaisesti (Tyrnävän palloseuran säännöt, 2020.) Tyrnävän Palloseuran toiminta jatkuu kasvusuuntaisena. Uusia pelaajia otetaan vastaan joukkueisiin, joukkueet suunnittelevat treenikertojen lisäämistä ja vuonna 2020 perustetaan uusia salibandykerhoja nuorille 2012-2015 syntyneille lapsille (Tyrnävän Palloseuran toimintakertomus 2019.)

5.6.3 4H -yhdistys

Tyrnävän 4H-yhdistys ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton yhdistys, jonka toiminnan perustana ovat järjestön kansainväliset arvot Head (Harkinta), Hands (Harrastus), Heart (Hyvyys) ja Health (Hyvinvointi) sekä Tekemällä oppimisen menetelmä, joka perustuu kasvatusfilosofi John Deweyn ajatuksiin. 4H:n kasvatustehtävän tavoitteena on, että lapset ja nuoret saavat tehdä ja oppia aitoja asioita, aidoissa ympäristöissä itse toimien.

Arjen nuorisotyötä ohjaa nuorten omatoimisuuden, yritteliäisyyden ja käytännön taitojen hallinnan vahvistaminen, terveiden elämäntapojen ja kestävä kehityksen kunnioittaminen sekä kansainvälisyys. Lisäksi toiminnan tarkoituksena on edistää nuorten elämäntaloutta, estää syrjäytymistä sekä edistää nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia.

Paikallisen harrastustoiminnan lisäksi 4H on mukana rakentamassa mahdollisuuksia eri kulttuureista tulevien lasten ja nuorten kohtaamiselle sekä vuorovaikutukselle myös kansainvälisten leirien ja vaihto-oppilastoiminnan avulla.

Toimintamme perustana on yrittäjyyskasvatuksen Kolme askelta työelämään toimintamalli, jossa luodaan harrastuksen avulla turvallinen ja vastuullinen polku aktiiviseen sekä kestäväan elämäntapaan, työelämään ja yrittäjyyteen. Kolme askelta työelämään ensimmäisellä askeleella ryhmätoiminnassa opitaan arjen taitoja 4H-kerho- ja leiritoiminnassa, kilpailuissa ja kouluyhteistyössä. Toinen askel sisältää 4H-akatemia oppimisympäristön, jossa nuoret osallistuvat opintopisteytettyihin työelämäkoulutuksiin ja muille harrastuskursseille, projekteihin sekä tapahtumatuotantoon. Kolmannella askeleella nuoret työllistyvät 4H-työpalveluun, kesätöihin tai perustavat oman 4H-yrityksen. Apua arkeen on tarjolla yksityisille, taloyhtiöille ja yrityksille.

Vuonna 2019 4H-kerhoja toimi 35, joihin osallistui noin 200 lasta viikoittain. Kerhonoijaajina toimivat koulutetut nuoret ja vapaaehtoiset aikuiset. Leirejä järjestettiin 6, kilpailuja 13 ja kursseja 9. 4H-yrityksiä, joiden liikevaihto oli 140 eurosta 4209,96 euroon toimi 26 kappaletta. Nuorille maksettiin palkkoja ja palkkioita 13 793,56 euroa.

4H:n vahvana pyrkimyksenä on toimia jatkossakin laajalla rintamalla tavoitteena lisätä alueen osallisuutta tarjoamalla toivottuja palveluja mahdollisuuksien mukaan. Osaamista tuetaan ja kasvatetaan koulutusten, kurssien ja työllistymisen avulla. Elinvoimaa tuomme yrittäjyyskasvatuksen avulla laaja-alaisesti ja elinympäristöä tuemme tarjoamalla monipuolista harrastustoimintaa, järjestämällä Reilu Teko -sökkikeräyksen ja metallikeräystä. Mahdollistamme myös tulonhankintaa puolukan ja kihokin vastaanoton avulla.

5.6.4 Mannerheimin lastensuojeluliitto

Tyrnävä

Mannerheimin lastensuojeluliitto tukee nuorten omatoimisuutta sekä osallisuuden kokemusta järjestämällä nuorten yökahviloita, lasten sählykerhoja, tukioppilastoimintaa sekä lapsille ja nuorille suunnattuja retkiä ja tapahtumia sekä perhekahviloita. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Tyrnävän yhdistyksen jäsenmäärä oli vuonna 2018 277 henkilöä. Jäsenmäärästä aikuisia oli 118, nuorisojäseniä 18 ja lapsijäseniä 91. Yhdistyksellä on 1 kannatusjäsen. Yhdistys on hankkinut varoja muun muassa pesuainemyynnillä ja kerhojen osallistumismaksuilla sekä myymällä arpoja tapahtumissa. Yhdistys on osallistunut myös valtakunnalliseen Lapset ensin -keräykseen. Tyrnävän Perunamarkkinoilla

MLL pitää yleensä ruokalaa ja kahviota. MLL tekee tiivistä yhteistyötä muiden yhdistysten ja paikallisen lounasravintolan Pömilän kanssa.

Muita Mannerheimin lastensuojeluliiton järjestämiä kerhoja ovat muun muassa aamumuskari Sekran perhekahvilassa ja liikkari/temppukerho. Perheliikkari on ollut suosittu varsinkin pienten lasten perheiden keskuudessa. Perheliikunta on kaikille avoin ja maksuton kerho. Vetäjinä on toiminut 1-2 perhettä kylältä ja 4-5 perhettä Murrosta. Perheliikkareissa kävijöitä on ollut 122 lasta ja 71 aikuista. MLL muistaa joka vuosi yläasteen päättäviä tukioppilaita pienellä makealla yllätyksellä.

Temmes

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Temmeksen paikallisyhdistyksen toiminta-ajatuksena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen. Yhdistyksellä on aktiivista kerhotoimintaa ja yhdistys järjestää erilaisia tapahtumia ja retkiä lapsiperheille sekä yhdistys tukee temmesläisille lapsille tarkoitettua Sointupaja Oy:n järjestämää soitonopetusta. Lisäksi yhdistys jakaa vauvapusseja vastasyntyneille temmesläisille.

Suosituin kerho on usean vuoden ajan ollut perheliikuntakerho. Vuonna 2018 kerho koontui kolmekymmentä kertaa ja osallistujia oli 205 lasta ja 121 aikuista. Perhekahvila-toiminta on tarjonnut vertaistukea samassa tilanteessa oleville pikkulapsiperheille. Toiminta on ollut monipuolista: ulkopuolisia vierailijoita (Imetyksentuki ry.), tuote-esittelyjä, naamiaisia, pikkujoulut.

Säbä-kerho on liikuttanut 3-6 -luokkalaisia kerran viikossa ja tarjonnut myös mahdollisuuden kylän nuorille osallistua ja toimia kerhonetäjinä. Kevätkaudella -18 Temmeksen MLL teki yhteistyötä Pop Up Yoga Oulun kanssa järjestämällä kaikenikäisten joogatunteja. Tunnit olivat lapsille maksuttomia.

Vuonna 2018 yhdistys järjesti muun muassa ystävänpäivädiskon, lasten ja nuorten viikonloppukurssin akvarelli- ja vesivärimaalauksesta kiinnostuneille, teatteriretken Oulun kaupunginteatteriin ja Hermannin mysteeri – esityksen syyskokouksen yhteydessä. Kunnan kulttuuritoimen ja Temmeksen kyläyhdistyksen kanssa yhteistyössä järjestettiin myös koko perheen kesäteatteritapahtuman, jossa esiintyi Nuojuan teatteripaja.

5.6.5 Partiolippukunta Tyrnävän Mustavarikset ry

Vuonna 2019 toiminta Tyrnävän Mustavarikset ry:n lippukunnassa on ollut vilkasta. Toimintaan kuului lippukunnan oman toiminnan lisäksi piirin tapahtumia sekä Suomen

Partion toimintaa. Koska lippukunnassa toimii lapsia ja nuoria sudenpennuista aina vael-tajaikäisiin, voi paikallisen toiminnan painotusta pitää partioliikkeen perusajatuksen mu-kaisena. Lippukunta on tarjonnut myös tukea niille aikuisille, jotka ovat halunneet osal-listua partiopiirin tai keskusjärjestön toimintaan, koska se kehittää omankin lippukunnan toimintaa.

Tyrnävän Mustavarikset ry:n lippukunnassa on pitkään noudatettu periaatetta, jonka mu-kaan partiotoiminta Tyrnävällä pyritään pitämään edullisena harrastuksena. Niinpä lip-pukunta ei ole asettanut vaatimuksia esimerkiksi jäsenten partioasujen tai -tarpeiston suhteen. Lippukunta ei myöskään peri paikallista jäsenmaksua, vaan jäseniltä peritään vain Suomen Partiolaiset ry:n (SP) jäsenmaksu, mihin sisältyy mm. partiolaisen vakuutus ja talouskohtainen Partio-lehden vuosikerta. Partiopiirin Pohjan Puhuri-lehti jaetaan jo-kaiseen partiotalouteen. Partionjohtaja-lehti on luettavissa netissä. Erilaiset partiolehdet toimivat sekä partiotietouden lisääjinä että ideoinnin pohjana ja linkkinä muihin lippukun-tiin.

Toiminnan painopiste on viime vuosien aikana siirtynyt enemmän kirkonkylälle, missä toimi vuoden mittaan kaksi sudenpenturyhmä sekä kaksi seikkailijaryhmä sekä samoaja- ja tarpojaryhmät. Lapsia ja nuoria muilta kyliltä oli kuitenkin mukana kirkonkylän ryh-missä. Yhteistyötä naapurilippukuntien ja keskusjärjestön kanssa jatkettiin. Uusien jä-senten rekrytointiin pyritään panostamaan myös tulevana vuosina.

Lippukunnan jäsenmäärä jäsenluettelon mukaan vuoden lopussa oli 73 (vuonna 2018 jäsenmäärä 55), joista +6 ei-partiolaista). Jäsenmäärä on elänyt vuoden mittaa, lopetta-neiden sijalle on tullut uusia jäseniä. Vuoden 2019 aikana on tullut paljon kyselyitä Par-tion toiminnasta ja kaikille halukkaille on pyritty löytämään oma joukkue. Vuoden 2019 aikana aloitti uusi Sudenpentu-ryhmä, vetäjänä Annukka Suotula-Ervasti sekä Kati Kirk-komäki. Tyrnävän Mustavarikset ry ei ole voinut ottaa kaikkia halukkaita mukaan partio-toimintaan johtajapuutteen vuoksi. Sekä kirkonkylällä että Murrossa on ollut kyselyjä toi-mintaan mukaan pääsemisestä eli uusia vetäjiä tarvittaisiin edelleen. Kirkonkylän laumat ja vartiot kokoontuivat Vanhan Pappilan sekä seurakunnan tiloissa. Joulukuussa 2019 Vanha Pappila oli varattu Joulupuodille ja vaihtoehtoisena tilana toimi Tyrnävän lukion auditorio. Tyrnävän Mustavarikset ry järjestää myös paljon tapahtumia kuntalaisia. Vuonna 2019 järjestettiin muun muassa ystävänpäivätapahtuma vanhassa pappilassa, Avaruus-luento Myllykirjaston auditoriossa ja hiihtäjä -patsaan huivitus.

6 LAPSIPERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ SOSIAALIOHJAUS JA TYÖ

6.1 Perhekeskus

Perhekeskus tarkoittaa kunnan tai alueen lähipalvelujen verkostoa, joka tukee ja edistää lasten ja nuorten hyvää arkea ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Perhekeskuk- sessa sovitaan yhteen perheiden tarvitsemia palveluja niin, että perhe saa kokonais- valtaista ja tarpeenmukaista tukea huoliinsa. Verkostomainen työtapa tarkoittaa avun ja tuen saamista sieltä, missä lapsen ja perheen asiat tulevat puheeksi. Tarvittaessa koo- taan eri asiantuntijoista ja toimijoista verkostopalaveri.

Perhekeskus toimintamallin aloitus käynnistyy vuoden 2020 aikana. Temmeksellä per- hekeskustoimintaa on aloitettu neuvolakokeiluna syksyllä 2019. Murossa neuvolakokeilu aloitetaan lähiaikoina, sopivat tilat siihen on jo löydetty. Kirkonkylällä perhekeskus sijoit- tuu terveyskeskukseen, jossa työskentelee sosiaalityöntekijä/lastenvalvoja.

6.2 Palveluohjaus

Tyrnävän kunnan sosiaalipalveluissa otetaan käyttöön palveluohjaus vuoden 2020 ai- kana. Tehtävässä toimii palveluohjaaja, joka vastaa niin asiakkaiden kuin yhteistyö- kumppaneidenkin yhteydenottoihin yhtenä erikseen sovittavana arkipäivänä viikossa kolmen tunnin ajan. Käytössä tulee olemaan yksi puhelinnumero, josta on saatavilla tie- toa, ohjausta ja neuvontaa kunnan tarjoamista palveluista. Lisäksi palveluohjaaja ottaa vastaan sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot ja ilmoitukset sekä lastensuojeluilmoi- tukset. Palveluohjauksessa tehdään asiakkaan tilanteesta kiireellisyysarvio, jonka kautta tarvittaessa ohjaututaan tarpeenmukaisiin palveluihin. On tärkeää, että perhe, lapsi tai yhteistyöverkostoissa toimiva työntekijä ei jää perheiden vaikeuksien kanssa yksin, vaan hänellä on mahdollisuus nopeasti ja joustavasti saada kunnan palveluista työntekijä yh- dessä pohtimaan, kuka perheen asiassa voisi toimia ja miten asiassa edetään.

6.3 Perhetyö ja kotipalvelu

Sosiaalihuoltolaki on edellyttänyt kotipalvelun ja perhetyön järjestämistä lapsiperheille 1.1.2015 alkaen ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Perhetyön tarkoitus on tukea perheitä tarpeen mukaisesti ja oikea-aikaisesti sekä panos- taa ennaltaehkäisevästi lapsiperheiden hyvinvointiin. Perhetyö on tavoitteellista työsken- telyä yhdessä perheen kanssa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Perhetyötä to- teutetaan pääasiassa perheen kotona ainakin toisen vanhemman läsnä ollessa. Tavoit- teena on auttaa perheitä löytämään omat voimavaransa arjessa selviytymiseen ja tukea

vanhempia arjen hallinnassa. Perhetyö voi olla sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tai lastensuojelun tehostettua perhetyötä.

Perhetyön sosiaaliohjaajat voivat tarvittaessa toimia lapselle tukihenkilönä. Työskentelyn tavoitteena on tukea lasta esimerkiksi kuuntelu- ja keskustelukumppanina, auttajana arkisissa tilanteissa, vaikkapa läksyjen teossa. Työntekijä, lapsi ja perhe sopivat yhdessä, miten tukihenkilö voi parhaiten tukea lasta ja sitä kautta myös vanhempia. Tärkeää on luoda hyvä ja luottamuksellinen suhde lapseen sekä vanhempaan. Työskentely on matalan kynnyksen varhaista tukea, jonka taustalla on usein lapsen ja perheen oman tukiverkoston pienuus. Perhetyö voi olla tarpeen mukaan myös perheterapeuttisesti suuntautunutta.

Lapsen ja perheen tarpeiden mukaan kunnalla on mahdollisuus myöntää ostopalveluna tukihenkilö tai tukiperhe, jotka sosiaalitoimi on todennut soveltuviksi. Tukihenkilö voi ohjata lasta mielekkään tekemisen tai harrastuksen pariin. Tukiperhetoiminta auttaa vanhempien jaksamisessa, sekä tukee heitä kasvatustehtävässään silloin, kun perheiden omat voimavarat ovat vähäiset, eikä luonnollista tuki- ja läheisverkostoa ole käytettävissä.

Lapsiperheiden kotipalvelu tukee ja auttaa lapsiperheitä tavanomaiseen arkielämään kuuluvien toimintojen sujumisessa, kun perheessä on erilaisista syistä johtuvaa avun tarvetta. Kotipalvelutyöntekijä voi olla apuna päivittäisissä kotiaskareissa ja lastenhoidossa. Kotipalvelulla ei kuitenkaan paikata varsinaisen päivähoiton tarvetta. Kotipalvelun tarpeesta voi olla yhteydessä neuvolan terveydenhoitajiin tai sosiaalitoimeen.

6.4 Lastensuojelu

Lastensuojelun palvelut on tarkoitettu lapsille ja perheille, jotka ovat lastensuojelullisen tuen tarpeessa. Työskentely alkaa asiakkaan omasta yhteydenotosta, sidosryhmän pyynnöstä/ilmoituksesta tai lastensuojeluilmoituksen kautta. Lastensuojelutyötä ohjaa lastensuojelulaki, jonka tärkeimpänä tavoitteena on lapsen edun toteutuminen. Lastensuojelun prosessit ovat jakautuneet kolmeen kokonaisuuteen: palvelutarpeen arviointiin, avohuoltoon ja sijaishuoltoon. Lastensuojelutyössä tavoitteena on, että lapsi ja vanhemmat tulevat kuulluksi ja ovat osallisena koko prosessin ajan. Lastensuojelun sosiaalityössä on käytössä Lapset Puheeksi – toimintamalli.

Työskentelyn tavoitteena on, että lasta suojaavat tekijät vahvistuvat ja lapsen tarpeet ja kokonaistilanne tulevat asiakaskeskeisesti arvioitua. Lapsen ja perheen tilanne

selvitetään kokonaisvaltaisesti yhteistyössä lähiverkoston ja monialaisen yhteistyöverkoston kanssa niin, että selvitykselle asetut tavoitteet toteutuvat. Tavoitteena on, että lastensuojelun *alkuarvioinnista* tulee itsessään lasta ja perhettä tukeva interventio. Prosessin tavoitteena on vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä avohuollon tukitoimien ja peruspalveluiden tukemana niin, että lastensuojelun tarve vähenee tai se lakkaa. Lastensuojelun avohuollon tukitoimina voidaan järjestää tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen; taloudellista ja muuta tukea koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä; lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja; tehostettua perhetyötä; perhekuntoutusta sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

6.4.1 Avohuollon asiakkuudet

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Lastensuojelun sijaishuollossa työskennellään huostaan otettujen lasten, heidän biologisten vanhempien ja sijaishuoltoapaikan sekä yhteistyökumppaneiden kanssa. Sijaishuollon tarvetta arvioidaan säännöllisesti, perheen jälleen yhdistäminen toteutetaan riittävin ja tarvittavin tukitoimin aina kun siihen on edellytykset olemassa. Sijaishuoltoa toteuttavalle taholle mahdollistetaan sosiaalityön kautta riittävä ammatillinen tuki. Sijaishuollon aikana ja sijaishuollon ja jälkihuollon nivelvaiheissa huolehditaan riittävä tiedonsiirto seuraavalle vastuutaholle.

6.4.2 Lastensuojeluilmoitukset

Lastensuojeluilmoitusten lisääntyminen nähdään muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kuin myös yleisen tietoisuuden lisääntymisenä. Erityisesti lastensuojelulaki 13.4.2007/417/25§ määrittää ja velvoittaa ketkä ovat ilmoitusvelvollisia.

6.5 Lastensuojelun tehostettu perhetyö

Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukimuoto. Työskentely on tiiviistä, tavoitteiden mukaista työskentelyä yhdessä perheen kanssa. Perhetyöntekijä antaa tukea, vinkkejä ja käytännön ohjausta vanhemmuuden ja arjen haasteisiin. Tehostetun perhetyön asiakasperheiden haasteet voivat olla hyvin moninaisia ja perheiden tuen tarpeista johtuen viranomaisverkostot laajoja. Haasteet voivat liittyä esimerkiksi perheenjäsenten erityistarpeisiin, sosiaalisten verkostojen luomiseen, lasten hoitoon ja kasvatukseen tai koulunkäyntiin, päihteisiin, talouteen tai muuhun arjenhallintaan. Tehostetun perhetyön tavoitteena on aikaansaada yhdessä perheen ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa määritelty muutos arjen sujumiseksi. Tarkoitus on auttaa perheitä aktivoimaan omat voimavaransa ja löytämään suojaavat tekijät lapsen hyvälle kasvulle ja

kehitykselle. Toiminta tapahtuu pääsääntöisesti perheen kotona ainakin toisen vanhemman läsnä ollessa. Tehostettuun perhetyöhön ohjaututaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän kautta ja siihen sitoudutaan pitkäkestoisesti (3kk – 2 v.). Alussa työskentelylle tehdään konkreettiset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti 3-6 kk välein. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät määrittelevät, kenelle palvelua annetaan, eivätkä perheet voi itse tilata palvelua. Lastensuojelun tehostettua perhetyötä kohdennetaan lastensuojelun avohuollon ja jälkihuollon asiakkaina oleville lapsille ja nuorille. Perhetyö perustuu lastensuojelun asiakassuunnitelmaan.

6.6. Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystyksellä vastataan välittömiin ja kiireellisiin sosiaali- ja terveystalvelujen tarpeisiin erilaisissa elämän kriisi- ja hätätilanteissa. Sosiaalipäivystykseen ohjautuvat mm. äkilliset ja välittömät lastensuojelutilanteet, nuorten kriisitilanteet sekä perheväkivaltatilanteet. Myös työikäisten ja iäkkäiden palvelutarve arvioidaan sosiaalipäivystyksessä päivystysluonteisesti tilanteen niin vaatiessa.

Virka-aikainen sosiaalipäivystys hoidetaan kunnassa arkisin klo 8-16. Ympäri vuorokautisen (ilta-, yö ja viikonloppuisin) kiireellisen ja välttämättömän sosiaalipäivystyksen hoitaa Oulun seudun sosiaalipäivystys. Palveluun saa yhteyden soittamalla hätänumeroon 112. Hätäkeskuspäivystäjä arvioi tilanteen ja välittää tehtävän sosiaalipäivystäjälle. Sosiaalipäivystystä toteutettaessa toimitaan yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

6.7 Perheoikeudelliset palvelut/lastenvalvoja

Lastenvalvojan työ on tarkoitettu vanhemmille isyyden tunnustamisen vastaanottamisessa sekä erotilanteissa lasten huoltoon, tapaamisiin, elatukseen sekä yleiseen neuvontaan liittyen. Lastenvalvojan vastaanotolle voi varata ajan suoraan puhelimitse puhelimitse puhelinajalla tai sähköpostitse. Lastenvalvojan työn tavoitteena on varmistaa, että vanhemmuuteen ja eroon liittyvissä tilanteissa lapsen etu toteutuu. Työtehtäviin kuuluu ohjata, tukea ja auttaa vanhempia vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, joita ovat isyyden tunnustamisen vastaanottaminen, lasten huolto- ja tapaamis- sekä elatussopimusten laatiminen yhdessä asiakkaiden kanssa sekä heidän avustaminen ja ohjaaminen asiassaan tarvittaessa, joko asiantuntija-avusteiseen huoltoriitasovitteluun, tai oikeudelliseen prosessiin.

Lasten sosiaalityön tilastot, 2019	määrä
Elatussopimukset	73
Isyyden vahvistaminen	19

Sopimukset: huolto, asuminen ja tapaa- minen	42
Lastensuojeluilmoitukset	208
Sijoitettuja lapset, (joista huostaanotettu)	9 (7)

6.8 Aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva

Aikuissosiaalityö tarjoaa yksinasuville ja perheille sosiaalityön palveluita. Aikuissosiaalityössä tehdään suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja moniammatillista työtä. Tavoitteena on taloudellisen ja/tai sosiaalisen tuen ja palvelun tarpeessa olevien asiakkaiden kokonaisvaltaisen kuntoutumisen ja elämäntilanteen edistäminen. Keskeisessä osassa toimeentulotuen lisäksi ovat työllisyyttä edistävät palvelut (kuntouttava työtoiminta, TYP - toiminta). Aikuissosiaalityön palvelut ovat lähipalveluita.

Asiakkaat asioivat pääasiassa Tyrnävän sosiaalitoimistossa, mutta tarvittaessa sosiaalityöntekijä tapaa asiakkaan heidän kotonaan. Uudet asiakkaat pyritään tapaamaan aina henkilökohtaisesti. Aikuissosiaalityötä pyritään kartoittamaan lapsiperheiden tuen ja avun tarpeita jo varhaisessa vaiheessa, vahvistamaan perheiden vahvuuksia ja ottamalla puheeksi myös vaikeita arkielämän teemoja. Täydentävää ja ennaltaehkäisevää toimeentulotukea suunnataan yhä vahvemmin mm. lasten harrastustoiminnan tukemiseen.

7 VAMMAISPALVELUT

Vammaispalvelut järjestävät vammaispalvelu- ja erityishuoltolain mukaiset palvelut pitkäaikaissairaille, vammaisille ja kehitysvammaisille asiakkaille. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja myönnetään vammaiselle henkilölle tilanteissa, joissa hän ei voi saada tarvitsemiaan palveluja muun lain nojalla. Palvelut ovat tarkoitettu henkilölle, jolla on pitkäaikaisia vammasta tai sairaudesta johtuvia erityisiä vaikeuksia selviytyä jokapäiväisen elämän toiminnoista. Vammaisuus määritellään jokaisen haettavan palvelun kohdalla erikseen; vammaisuus syntyy vamman aiheuttamien yksilöllisten rajoitusten ja ympäristöolosuhteiden yhteissummasta. Vammaispalveluna myönnetään muun muassa kuljetuspalvelua, asunnon muutostöitä ja asuntoon tarvittavia välineitä ja laitteita, palveluasumista sekä henkilökohtaista apua.

Kehitysvammaisten palveluja voi saada henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman

vuoksi. Palvelut toteutetaan erityishuoltona, mikäli hän ei muiden ns. normaalipalvelujen tai muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. Näitä yleisiä palveluja ovat esimerkiksi päivähoito, perusopetus, asuminen, vanhustenhuolto, sosiaalityö, omaishoidon tuki, terveydenhuolto, tutkimus ja kuntoutus. Erityishuoltona järjestetään muun muassa palveluohjausta, päivä- ja työtoimintaa, palveluasumista ja kuntoutustutkimuksia. Palvelun piiriin pääsee ottamalla yhteyttä vammaispalvelujen sosiaalityöntekijään tai kehitysvammaisten sosiaaliohjaajaan.

8 PÄIHDEPALVELUT

Päihdepalveluiden asiakkuus alkaa yhteydenotosta sosiaalitoimeen. Yhteydenottaja on asiakas itse, omainen tai yhteistyökumppani (terveyskeskuksen lähihoitaja, nuorten pajan henkilökunta, seurakunta tai muu tahon). Yhteydenoton jälkeen sovitaan tapaaminen sosiaalityöntekijän kanssa ja aloitetaan palvelutarpeen arvio. Työparina sosiaalityöntekijällä voi olla myös sairaanhoitaja terveyskeskuksesta, mikäli päihderiippuvuuden taso on epäselvä. Tapaamisia sosiaalityöntekijän kanssa on useita. Palvelutarpeen arvion jälkeen asiakkaalle aloitetaan päihdepalveluja hänen tarpeensa mukaisesti. Palveluna voi olla esim. lähihoitajan tapaamiset, lähihoitajan vetämä ryhmätoiminta kotitalolla, psykiatrisen sairaanhoitajan tapaamiset terveyskeskuksessa, kuntoutus tai muu työskentely päihdepalveluita tarjoavalla palveluntuottajalla. Hoidon apuna voi olla lääkehoito, johon on päädytty yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Katkolle pääsee terveyskeskuksen läheteellä Limingan vuodeosastolle. Pitkäaikaishoidon tarve esim. palveluasumisessa päätetään yhteistyönä terveyskeskuksen kanssa, jos asiakkaan tilanne vaatii palveluasumista tilanteen rauhoittamiseksi. Asiakkaita ohjautuu päihdepalveluihin sosiaalitoimeen noin 5 henkilöä vuodessa.

Mielenterveys-/ päihdekuntoutujien päivätoimintaa järjestetään tällä hetkellä 2 kertaa viikossa. Päivätoiminnassa on mahdollisuus peseytymiseen ja vaatehuoltoon. Ryhmässä toteutuu myös sosiaalinen kuntoutus. Hoitaja auttaa virallisten asioiden hoitamisessa. Ryhmässä valmistetaan myös ruokaa, jota asiakkaat voivat halutessaan ottaa kotiin mukaan. Yksilökeskusteluissa tuetaan asiakasta päihdeettömyyteen.

Tyrnävän kunnan päihdetyöryhmä nimetään vuoden 2020 aikana.

9 LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYS- JA PSYKOSOSIAALISET PALVELUT

Tyrnävän kunnan mielenterveyspalvelut vastaavat asukkain mielenterveyden häiriöiden ehkäisystä, varhaisesta tunnistamisesta, asianmukaisesta hoidosta ja kuntoutuksesta osana perusterveydenhuollon palveluja. Tyrnävällä on kaksi terveyskeskuspsykologin virkaa. Kunnassamme on ollut käytäntönä ohjata yli 18-vuotiaat psykiatristen sairaanhoitajien vastaanotolle ja alle 18-vuotiaat terveyskeskuspsykologien vastaanotolle. Tämän lisäksi psykologit osallistuvat vanhemmuuden ja lapsen kehityksen tukemiseen yhteistyössä muiden lapsiperheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Työmuotoina ovat lastenneuvolan asiakkaiden vanhempainohjaus ja lasten psykologiset tutkimukset. Hoitotakuun mukaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa hoito on aloitettava arvion perusteella kiireellisyys huomioon ottaen 3 kuukauden kuluessa.

Terveyskeskuspsykologit vastaavat perusterveydenhuollon mielenterveyspalvelujen lisäksi koulupsykologin tehtävistä kunnassa. Koulupsykologin työn tavoitteita ovat lasten ja nuorten koulunkäynnin, opiskelun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen. Koulupsykologin työtehtäviin kuuluu lasten, nuorten ja heidän perheidensä neuvonta ja ohjaus lasten ja nuorten kehitykseen, psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa toteutetaan keskusteluhoitoa, joka voi olla yksilö-, perhe- tai ryhmämuotoista. Mitä pienemmistä lapsista on kyseen tärkeämpää on tavallisesti työskentely lapsen elämän tärkeiden aikuisten kanssa. Pieni lapsi ei välttämättä tarvitse omaa psykologikontaktia tai paljonkaan hyödy siitä. Nuoruusikäisten ja nuorten aikuisten kanssa taas työskennellään useimmiten henkilökohtaisesti yhteistyössä nuoren tärkeiden verkostojen kanssa.

Koulupsykologit voivat selvittää ja arvioida lapsen ja nuoren kehityksessä, koulunkäynnissä, opiskelussa tai oppimisessa esiin tulevia pulmia. Arvioiden ja tutkimusten perusteella suunnitellaan, suositellaan ja ollaan mukana toteuttamassa tarvittavaa tukea ja toimenpiteitä. Psykologit osallistuvat myös kunnan peruskoulujen ja lukion oppilashuoltoryhmiin oman alansa asiantuntijoina.

10 VISIO, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET SUUNNITELMAKAUDELLE

Tyrnävän kuntastrategian (2020 – 2026) mukaisesti nuoria kannustetaan **yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja osallistamiseen**. Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen tukeminen, nuorten kuuleminen ja kansalaisuuskasvatuksen merkitys

korostuu. Tyrnävän kunta sijoittaa lapsiin ja nuoriin. Nuorten syrjäytymistä, näköalattomuutta ja nuorisotyöttömyyttä ennaltaehkäistään voimakkaasti ottamalla nuoret mukaan kunnan kehittämiseen, päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Vuorovaikutteista yhteistyötä tehdään moniammatillisesti- ja monialaisesti. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti osallistaa lapsia ja huoltajia toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Tavoitteena on, että hyvinvointia lisätään koulutuksella. **Olemme sivistys- ja hyvinvointikunta.** Tulevaisuuden kunta vastaa tulevaisuudessa paikallisen identiteetin ja demokratian, kuntalaisten hyvinvoinnin ja alueen elinvoiman edistämisestä. Varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä vapaa-aikapalvelujen rooli kunnan sivistystyössä korostuu kuntalaisten osallisuuden vahvistamisen rinnalla. Hyvinvoinnin edistäminen, hyvinvointitiedolla johtaminen ja käytännön toimenpiteet hyvinvointityössä vahvistavat kuntalaisten ja kunnassa toimivien yritysten ja yhteisöjen hyvän elämän edellytyksiä. Kuntalaisia kannustetaan ennaltaehkäiseviin arjen valintoihin ja vastuuseen omasta hyvinvoinnista.

Tyrnävän visio on, että Tyrnävän kunta on turvallinen koti jokaiselle ja kaikelle. Lähipal-

velut, sivistys ja hyvinvointi, turvallinen ja sujuva arki sekä elinympäristön kehittäminen ovat kunnan toiminnan keskiössä. Kunta toimii aktiivisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Luodaan mahdollisuudet elinikäiselle oppimiselle sekä tarpeellisille sosiaali- ja terveyspalveluille. Kunnan pal-

velutarjonta vastaa kuntalaisten tarpeisiin ja kunnassa on mahdollisuus järjestää yksityisiä opetus- ja terveydenhuollon palveluita.

Toimenpiteet suunnitelmakaudelle ovat etenkin perhekeskusmallin sekä palveluohjauksen käynnistyminen vuosien 2020 – 2021 aikana sekä päihdetyöryhmän nimeäminen vuoden 2020 aikana. Tyrnävän kunnan perhekeskustoimintamalli tullaan toteuttamaan sähköisenä. Terveyspalveluiden ja sosiaalihuollon yhteistyötä on kehitetty sopimalla käytänteistä, miten perheitä saadaan tarvittaessa tuettua nopeasti. Lapset puheeksi koulutus on järjestetty sosiaali- ja terveyspalvelujen työntekijöille vuonna 2018. Lisäksi

LAPE- hankkeen koulutuksiin on osallistuttu. Perhekeskusmallin tavoite on verkostoida perheiden saataville nykyisin hajallaan olevat palvelut, kuten:

- äitiys- ja lastenneuvolan, muita lapsiperheiden terveystalvaeluita
- kotipalvelun, perhetyön, perheneuvolan,
- lapsioikeudelliset palvelut,
- varhaiskasvatuksen sekä
- järjestöjen ja seurakuntien työn (STM, viitattu 24.4.2020)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Ryhmän lain mukaiset tehtävät ovat:

1. Koota tietoa nuorten kasvu –ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta.
2. Edistää nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus.
3. Suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palveluun siirtymiseksi.
4. Edistää nuoren palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdonsujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.
5. Mitä tyrnäväläisille nuorille kuuluu? – yhteiskeskustelu

Muita toimenpiteitä suunnitelmakaudelle ovat muun muassa kulttuurikasvatussuunnitelman päivittäminen, liikunnan lisääminen (Islannin malli), monipuolisen lukutaidon edistäminen, syrjäytymisen ja ongelmien ehkäiseminen sekä varhainen puuttuminen, koulutustason nosto, nuorisotyöttömyyden alentuminen ja moniammatillinen sekä monialainen yhteistyö.

Toimenpiteet ja seuranta

Tavoitteet	Toimenpiteet ja vastuutahot	Resurssit	Arviointimittarit	Toteuma 2019
1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi	1.Kuntaorganisaatio ja sidosryhmät	Kuntaorganisaatio	1.Kouluterveyskysely	1.Kouluterveyskysely tehty 2019
Liikunnan lisääminen	Perhekeskusmalli	Yhdistykset,	Urheilutoimintaan osallistuvien	Perhekeskusmallin suunnittelu alkanut (käynnistyminen)

<p>Monipuolisen lukutaidon edistäminen</p> <p>Lasten ja nuorten osallistaminen kulttuuripalvelujen suunnitteluun</p>	<p>Islannin malli lasten ja nuorten liikuttamisessa</p>	<p>järjestöt ja urheiluseurat</p> <p>Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto</p>	<p>lasten ja nuorten määrä</p> <p>Tilojen (liikuntahallit, urheilukentät, kirjasto) käyttöaste</p> <p>Kirjastokäynnit</p> <p>Tapahtumat</p>	<p>2020-2021 välillä)</p> <p>Palveluohjauksen suunnitelu (käyttöönotto 2020-2021 aikana)</p> <p>Päihdetyöryhmän toiminnan suunnittelu</p> <p>Urheilutoimintaan osallistuvien määrä: 15 332</p> <p>Kirjastossa 191 ryhmäkäyntiä, joissa lapsia 3500</p> <p>Kulttuuripalveluiden tapahtumia: 70kpl</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelman päivittäminen ajankohtaista vuoden 2020 aikana</p>
<p>2.Vuorovaikutteinen yhteistyö</p>	<p>2. Koulut, oppilashuolto</p>	<p>Kunta-organisaatio</p>	<p>2. Kyselyt vanhemmille ja oppilaille</p>	<p>2. Kotikoulufoorumi ja luennot sekä aktiivinen Nuva</p> <p>Luennot 2019: -Huomaa hyvä lapsesta -Puhu äänellä, jonka kuulen -Hei, mitä sulle kuuluu</p>
<p>3.Syrjäytymisen ja ongelmien ehkäiseminen sekä varhainen puuttuminen</p>	<p>3. Päiväkodit, koulut, oppilashuolto, sosiaalitoimi</p> <p>Nuorten tukeminen kouluttautumiseen: koulut, nuorisotyö, etsivä nuorisotyöntekijä, Tyrnävän paja</p> <p>Kiva-koulu toiminta</p>	<p>Kunta-organisaatio</p> <p>Sidosryhmät</p>	<p>3 a) Lapset puheeksi keskustelut ja vasu-keskustelut</p> <p>b) Koulu-pudokkaat</p> <p>c) Armeija-pudokkaat</p>	<p>3. a) tehdään jokaisen lapsen huoltajan kanssa kerran vuodessa</p> <p>b) kaikki 9.luokkalaiset sijoitettiin jatkopolkuihin (lukio 46%, ammatillinen 43%, opisto 8%, valmentava 2%, Telma 1%)</p>

			<p>d) Etsivä nuorisotyö</p> <p>e) Kuntouttava työtoiminta</p>	<p>c) Kutsunta-ikäiset: C-ikä 6 henkilöä E-ikä alle 5 henkilöä</p> <p>UT: C-ikä alle 5 henkilöä E-ikä 0 henkilöä</p> <p>d) Asiakkuudessa yht. 53 henkilöä</p> <p>e) Asiakkuudessa yht. 25 henkilöä</p>
4. Koulutustason nosto	4. Oppivelvollisuusiän nostaminen	<p>Kunta-organisaatio</p> <p>Sidosryhmät</p>	4. Koulutustasoindikaattori	<p>4. Vuonna 2019 keskiasteen koulutuksen saaneet 20 vuotta täyttäneistä oli 49,5%:ia.</p> <p>Korkea-asteen koulutuksen saaneet 20 vuotta täyttäneistä oli 22,7%:ia.</p>
5. Nuorisotyöttömyyden alentuminen	5. Kuntakokeilu Etsivä nuorisotyö	<p>Kunta-organisaatio</p> <p>Sidosryhmät ja verkostot (Te palvelut, TYP, oppilaitokset)</p>	5. Nuorisotyöttömyys	5. Vuonna 2019 alle 20-vuotiaita on ollut työttönä enimmillään kesäkuussa (12 henkilöä) ja vähimmillään elokuussa (5 henkilöä). Alle 25 – vuotiaita on ollut työttömänä enimmillään kesäkuussa (26 henkilöä) ja vähimmillään elokuussa (15 henkilöä).

11 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN SEURANTA JA ARVIOINTI

Kuntalaisten hyvinvointia ja tehtyjä toimenpiteitä tulee seurata säännöllisesti ja laatia suunnitelma hyvinvoinnin edistämiseksi. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutuneista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus (Terveydenhuoltolaki 1326/2010; 12 §). Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi ovat osa kunnan toiminnan ohjauksen kokonaisprosesseja.

Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet ovat (THL, viitattu 23.4.2020):

1. lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset
2. palvelujärjestelmän toimivuus ja kasvuympäristön tilanne
3. suunnitelman tavoitteiden toteutuminen.

Suunnitelman seurantaa ja arviointia tukee lasten ja nuorten moniammatillinen yhteistyöryhmä sivistys- ja hyvinvointipalveluiden, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden sekä johtoryhmän ohjaamana.

Indikaattoritiedot muodostuvat väestörakennetta, sosioekonomista asemaa ja terveyttä sekä palveluiden toimivuutta kuvaavista kokonaisuuksista, jotka kerätään väestötietojen, erilaisten asiakkuustietojen ja kyselyjen kautta. Lasten ja nuorten osalta yksi tärkeimmistä indikaattoritiedon lähteistä on kouluterveyskysely, jonka THL toteuttaa joka toinen vuosi. Tämän lisäksi kouluissa tehdään omia kyselyitä vanhemmille ja oppilaille sekä toteutetaan jatkuvaa seurantaa. Lapset puheeksi keskustelut käydään säännöllisesti, joiden seuranta toteutetaan Wilmassa. Lisäksi vasukeskustelut tehdään vuosittain varhaiskasvatuksen puolella. Tyrnävällä asiakastyytyväisyyskyselyt tarhan- ja koulun puolelta lähetään vanhemmille maaliskuussa 2020. Muita tärkeitä mittareita ovat koulu- ja armeijapudokkaat sekä kuntouttava työtoiminta. Kunttouttavassa työtoiminnassa oli vuonna 2019 yhteensä 25 nuorta ja etsivä nuorisotyön asiakkaudessa 53 nuorta. Koulupudokkaita (peruskoulun jälkeen) ei ollut, sillä kaikille 9.luokan päättäneille löytyi jatkopolku. 18-vuotiaista alle 5 jätti toisen asteen opinnot kesken vuonna 2019. Armeijapudokkaita vuonna 2019 oli kutsuntaikäisistä yhteensä 7 henkilöä ja muista kuin kutsuntaikäisistä alle 5 henkilöä.

12 HYVINVOINNIN EDISTÄMISTÄ TUKEVAT SUUNNITELMAT

[Opetussuunnitelmat](#)

[Oppilashuollon suunnitelma](#)

[Varhaiskasvatussuunnitelma](#)

LÄHTEET

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
Viitattu 16.1.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tu-eksi/mika_ohjaa_toimintaa/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Sotkanet.fi. Tietojen hakeminen.
<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2005-2020. Tutkimustuloksia.
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Perhekeskukset kokoavat lapsiperheiden palvelut yhteen. Viitattu 24.4.2020. <https://stm.fi/lape/perhekeskukset>

Tyrnävän kunta (2020) Tyrnävän kunnan laaja hyvinvointikertomus 2017 – 2020.
Viitattu 16.1.2020. <https://www.tyrnava.fi/loader.aspx?id=8f83a700-8611-435b-aaab-4f7bf72a962d>

Tyrnävän kunta (2020) Tyrnävän kuntastrategia 2020 – 2026. www-dokumentti. Viitattu 28.3.2020. <https://www.tyrnava.fi/loader.aspx?id=cc7bb370-268a-4266-bf9f-bff8c44c8c54>

Tyrnävän palloseura (2020). www-dokumentit. Viitattu 30.4.2020.
<https://tyrnavanpalloseura.com/files/200000159-e564de5650/Toimintakertomus2019.pdf> ja
https://tyrnavanpalloseura.com/files/200000161-1778b1778d/Typs%20uudet%20s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t_v1.pdf